

روانسنجی ابزار در مطالعات علوم زیستی

مدرس: دکتر ندا گیلانی

گروه آمار و اپیدمیولوژی

دانشگاه علوم پزشکی تبریز دانشکده بهداشت،

آدرس ایمیل: neda.gilani@gmail.com

چه خواهیم آموخت؟

مفهوم اندازه گیری

مفهوم روایی و پایایی

انواع روایی

انواع پایایی

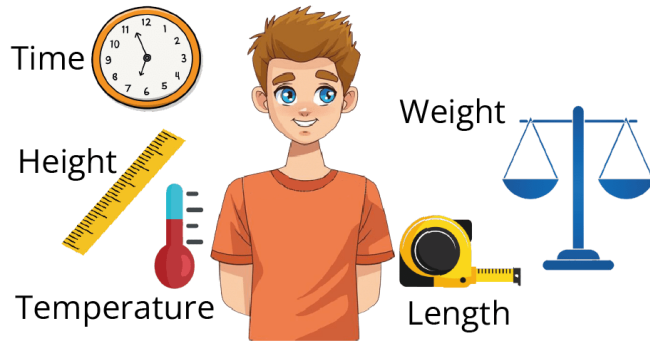

پیش نیازها: آشنایی با مفهوم آزمون های آماری

اندازه گیری

❖ اختصاص (Mapping) اعداد به شیوه ای منظم
برای نشان دادن ویژگی های آنها (Kerlinger , 1988)

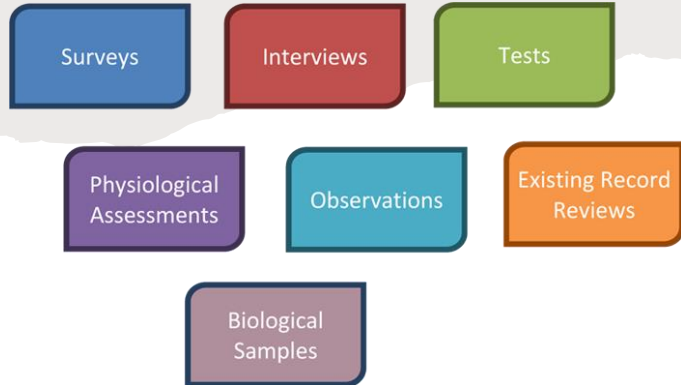
❖ تحلیل های آماری بر روی داده هایی صورت می گیرد که اغلب به روش های مختلف جمع آوری می شوند و بر اساس دقت در اندازه گیری به چهار دسته زیر تقسیم می شوند :

۱. اندازه گیری های واقعی، مثلاً برای اندازه گیری سن از افراد خواسته می شود تا شناسنامه ی خود را ارائه کنند.
۲. اندازه گیری های کمی، مثلاً اندازه گیری فشارخون و وزن
۳. ارزیابی بالینی، مثلاً بررسی های روانی
۴. ارزیابی بر اساس نظر افراد مانند نظر بیمار راجع به میزان درد او پرسیده می شود.

❖ ترتیب ارزش داده ها از بالا به پایین است و در حرکت به سمت پایین، اریبی داده ها بیشتر می شود. بنابراین در داده های از نوع دوم تا چهارم صحت و دقت ارزیابی ها حائز اهمیت است و به اصطلاح ابزار باید روایی و پایایی لازم برای جمع آوری داده ها را داشته باشند.

شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش‌های مختلف

❖ مشاهده (یا معاینه)،

❖ مصاحبه

❖ ارزیابی‌هایی آزمون و پرسشنامه‌ای

اما

قبل از جمع‌آوری اطلاعات هر یک از روش‌های فوق

نیاز است که این سؤال مطرح گردد که

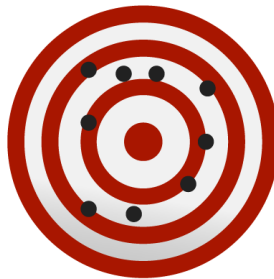
آیا ابزار مورد استفاده روایی و پایایی لازم را دارد یا خیر؟

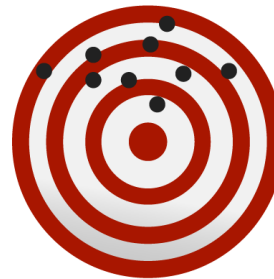
Reliability and Validity

Reliable
Not valid

Low validity
Low reliability

Not reliable
Not valid

Both reliable
and valid

روانشنجی پرسشنامه

اهداف طرح

الف) هدف کلی طرح

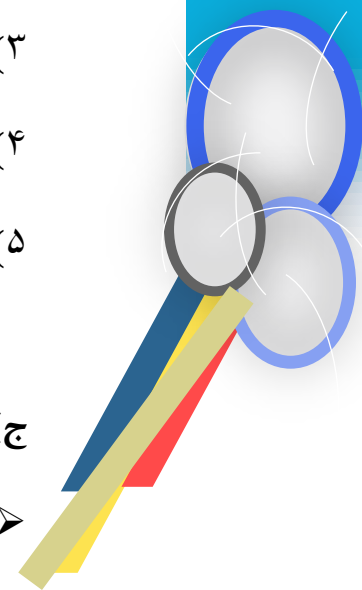
روانشنجی پرسشنامه کیفیت زندگی

ب) اهداف اختصاصی طرح

- (۱) تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه کیفیت زندگی
- (۲) تعیین روایی سازه پرسشنامه کیفیت زندگی
- (۳) تعیین روایی ملاکی پرسشنامه کیفیت زندگی
- (۴) تعیین پایایی بازآزمایی پرسشنامه کیفیت زندگی
- (۵) تعیین پایایی همسانی درونی پرسشنامه کیفیت زندگی

ج) هدف فرعی:

➤ تعیین ارتباط برخی مشخصات فردی-اجتماعی با نمره کیفیت زندگی

روانشنجی پرسشنامه

تعریف واژه‌ها:

۱. روانسنجی

تعریف نظری: روانسنجی روی مسایل و موضوعات اندازه‌گیری توسط ابزارها و اصولا روی پایایی و روایی ابزارها و مقیاس‌ها متمرکز است.

تعریف عملی: منظور از روان‌سنجی در این مطالعه تعیین روایی و پایایی پرسشنامه کیفیت زندگی می‌باشد.

۱. روایی

تعریف نظری: میزانی که یک ابزار آنچه را که هدف اندازه‌گیری است، می‌سنجد.

تعریف عملی: در این مطالعه منظور از روایی، اندازه‌گیری روایی صوری (Face validity)، روایی محتوا (Content validity)، روایی سازه (Construct validity) (شامل تحلیل عاملی اکتشافی Exploratory Factor Analysis (EFA) و تحلیل عاملی تاییدی Confirmatory Factor Analysis (CFA) و روایی تمایز (Discriminant Validity)) و روایی ملاکی (Criterion Validity) می‌باشد. توضیح کامل هر یک از این انواع روایی در قسمت بعدی آورده شده است.

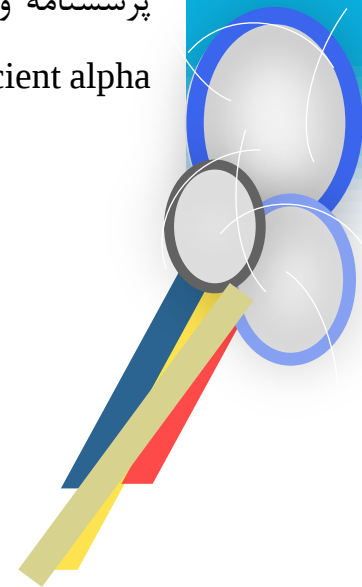
روانشنجی پرسشنامه

تعریف واژه‌ها:

۱. پایایی

تعریف نظری: پایایی به دقت، اعتمادپذیری، ثبات یا تکرار پذیری نتایج آزمون اشاره می‌کند.

تعریف عملی: در این مطالعه منظور از پایایی، اندازه‌گیری ثبات بازآزمایی (Test-retest Reliability) با استفاده از آزمون مجدد و با محاسبه Intraclass Correlation Coefficient (ICC) و فاصله اطمینان آن بین نمرات به دست آمده از دو بار پاسخ‌دهی پرسشنامه و اندازه‌گیری همسانی درونی (Internal consistency) با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ (Cronbach Coefficient alpha) است. توضیح کامل هر یک از این انواع روایی در قسمت بعدی آورده شده است.

مفهوم پایایی (Reliability / Consistency)

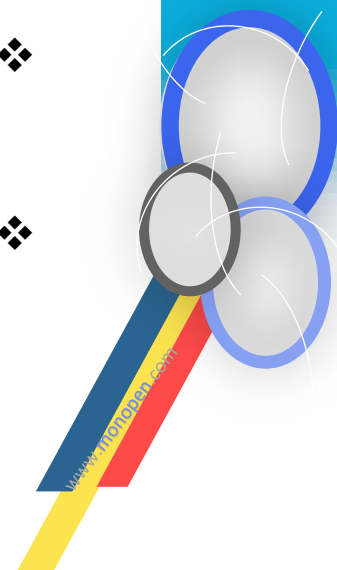
❖ پایایی: درجه ای از یکسان بودن نتایج در طول زمان معین و تحت شرایط مشابه و با روش کار مشابه است که با قابلیت تکرار (Repeatability) و قابلیت تکثیر (Reproducibility) نتایج اندازه گیری میشود.

❖ پایایی شامل سه بخش متفاوت است.

❖ ثبات که به معنی کسب نتایج یکسان در افراد مشابه در صورت تکرار آزمون است؛

❖ هم ارزی یا تعادل (Equivalence) هنگامی به دست می آید که چنانچه آزمون توسط محققین مختلفی به کار رود نتایج یکسانی را به دست آورد.

❖ همگنی (Homogeneity) شاخصی است که تمام بخشهای آزمون مورد استفاده دارای سازگاری درونی باشند.

نظریه کلاسیک و نمره آزمون

□ بر اساس نظریه کلاسیک آزمون (Classic test theory)، نمره های آزمون سه مفهوم کلی را نشان می دهند. نمره آزمون (نمره مشاهده شده O)، نمره واقعی (T) و نمره خطا (E).

□ $O = T + E$

□ مفروضه های زیر برای تئوری کلاسیک فرض می شود:

- نمره خطا و نمره واقعی با یکدیگر مرتبط نیستند.
- متوسط نمره خطا در جمعیت آزمون شوندگان مساوی با صفر است.
- نمره خطا در آزمونها موازی با یکدیگر وابسته نیستند.

Table 1 Hypothetical Flexion-Extension Range of Motion (ROM) of L4-L5 Measured by Radiograph

Subject	Measured ROM	True ROM	Error
1	28°	28°	0°
2	20°	20°	0°
3	24°	20°	4°
4	18°	22°	-4°
5	26°	22°	4°
6	16°	20°	-4°
Variance	22.4°	9.6°	12.8°

Reliability index = $\frac{\text{true variance}}{\text{true variance} + \text{error variance}} = \frac{9.6}{9.6 + 12.8} = 0.43.$

نظریه کلاسیک و نمره آزمون

□ $O = T + E$

□ $\sigma_O^2 = \sigma_T^2 + \sigma_E^2$

□ *where X is observed, T is true, and E is error (Random error)*

□ مفهوم پایایی در نظریه کلاسیک در واقع ویژگی ثابت آزمون به حساب نمی آید.

□ تعریف پایایی: نسبت واریانس نمره حقیقی به واریانس نمره مشاهده شده

$$Reliability = \frac{\sigma_T^2}{\sigma_O^2} = 1 - \frac{\sigma_E^2}{\sigma_O^2}$$

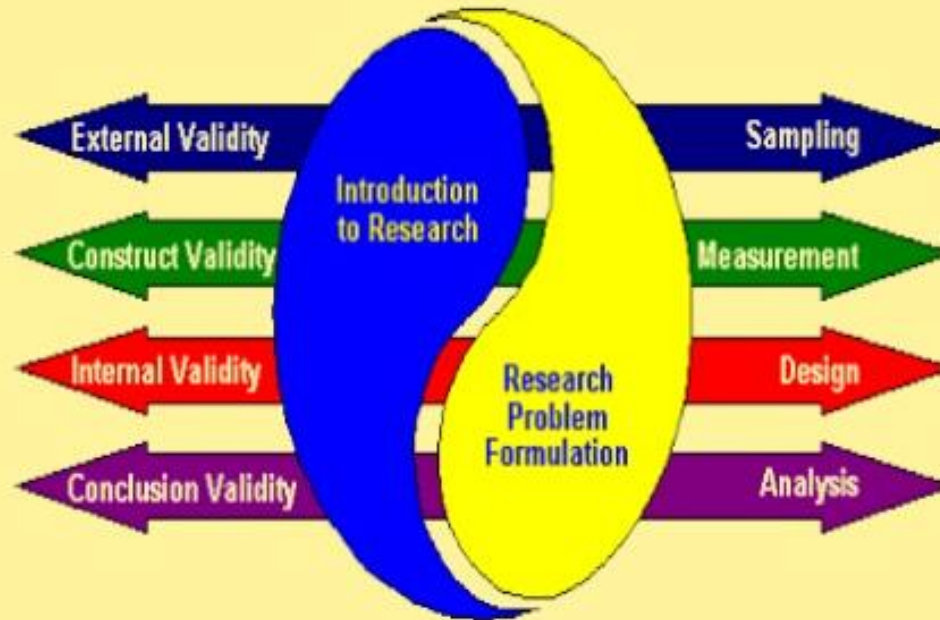
□ نمره پایایی با خطای تصادفی در ارتباط است بنابراین هر چقدر که تعداد نمونه بالا رود می تواند بر کاهش خطای نمونه تاثیر گذارد و بنابراین پایایی ابزار افزایش یابد. بنابراین بر دقت اندازه گیری موثر است.

□ ضریب پایایی بین صفر یا ۱ را می تواند شامل شود. ضریب پایایی صفر نشان دهنده این است که تمامی واریانس مشاهده شده واریانس خطاست. ضریب پایایی ۱ معرف این است که صد درصد واریانس مشاهده شده، واریانس حقیقی است.

Validity Vs research methodology

روایی (اعتبار) ابزار (Accuracy/Validity)

❖ روایی بیانگر آن است که آیا ابزار قادر به سنجش متغیر یا سازه ای که برای آن ساخته شده است، می باشد یا خیر؟

❖ مطالعه تا چه اندازه ای چیزی را که قصد اندازه گیری آن را داشته است به درستی سنجیده است.

❖ روایی میزان انطباق بین تعریف مفهومی متغیر با تعریف عملیاتی آن است.

❖ روایی آزمون، عبارت است از میزان کارایی آن برای اندازه گیری خصیصه ای که به منظور اندازه گیری آن خصیصه ساخته شده است

❖ روایی نشان دهنده صحت اندازه گیری است

❖ روایی یک موضوع درجه ای است نه یک خصیصه همه یا هیچ

❖ به هر میزان که انواع مختلف روایی یک ابزار مورد سنجش قرار گیرد، شواهد موثرتری جهت اطمینان از صحت ابزار دارد.

انواع روایی ابزار از دید APA، AERA و NCMUE

❖ روایی صوری/ظاهری (Face Validity)

❖ روایی محتوایی (Content Validity)

❖ روایی ملاکی /وابسته به معیار (Criterion Validity)

❖ روایی همزمان (Enter Validity)

❖ روایی پیش بین (Predictive Validity)

❖ روایی سازه (Construct Validity)

❖ روایی همگرا (Convergent)

❖ روایی واگرا (Divergent)

روایی ابزار

❖ سنجه های محقق ساخته و سنجه هایی که اعتبار آنها در فرهنگها و زبانهای دیگر به تایید رسیده باشد نیازمند اعتبار سنجی می باشند.

❖ در سنجه هایی با نسخ لاتین ابتدا پرسشنامه توسط دو فرد متبحر (و یا بیشتر) از زبان اصلی به زبان فارسی ترجمه می شود. در مرحله بعدی دو متن ترجمه شده از نظر کیفیت با یکدیگر مقایسه می شوند و مورد ارزیابی قرار می گیرند. در مواردی مشاوره با مترجمین و فردی انگلیسی زبان صورت می گیرد و در نهایت برای انتخاب مناسب ترین ترجمه برای عبارات، تلفیق و ترکیب ترجمه های اولیه صورت گرفته تا در مورد یک نسخه فارسی مشترک توافق گردد و بدین طریق پرسشنامه به یک ترجمه واحد تبدیل می شود. سپس نسخه نهایی ترجمه شده، جهت برگردان از زبان فارسی به زبان اصلی (ترجمه معکوس) در اختیار یک مترجم دیگر که متن اولیه انگلیسی را ندیده بود قرار می گیرد. هدف از اینکار اطمینان بیشتر از صحت ترجمه پرسشنامه است. پس از مقایسه نسخه ترجمه شده به انگلیسی با متن اصلی پرسشنامه و مشاوره با مترجم مربوطه و فرد انگلیسی زبان، یکسانی مفهومی و کیفیت کلی ترجمه بررسی می گیرد. سپس نسخه نهایی فارسی بر اساس ترجمه نهایی پرسشنامه معکوس و با نظر مترجمان و متخصصان تهیه می گردد.

روایی صوری (Face validity)

❖ روایی صوری/ظاهری بدین معنا می باشد که سوالات تا چه حد شبیه موضوعی هستند که برای اندازه گیری تهیه شده اند.

❖ این نوع قضاوت تا حدی قضاوت معنایی است.

❖ روایی صوری ظاهری صرف است که یک ابزار دارد.

❖ پس از طراحی ابزار، روایی صوری به عنوان اولین قدم اقدام صورت می گیرد. چرا که با تغییر جملات و عبارات، ممکن است کل اعتبار ابزار دچار تغییر شود.

❖ گاهی آن را روایی ذهنی (Armchair Validity) می نامند.

❖ می توان علاوه بر آزمودنی توسط متخصصین امر نیز مورد قضاوت قرار گیرد.

روایی صوری

الف) تعیین کیفی روایی صوری

در این روش برای احراز روایی صوری با چند نفر از آزمودنی ها- یا متخصصان در وهله دوم- به صورت چهره به چهره مصاحبه می شود و موارد زیر مورد بررسی قرار می گیرد:

❖ بررسی سطح دشواری (Difficulty):

به معنای شناخت آیتم ها، عبارات یا کلماتی است که درک آن برای آزمودنی ها (یا پاسخگویان) دشوار است.

❖ بررسی میزان تناسب (Relevancy):

به معنای تدقیق در وجود تناسب و ارتباط مطلوب آیتم ها با هدف اصلی مقیاس ها و ابعاد پرسشنامه است.

❖ بررسی ابهام (Ambiguous):

به معنای بررسی وجود برداشت های اشتباه از عبارات آیتم ها و یا وجود نارسایی معانی کلمات است.

روایی صوری

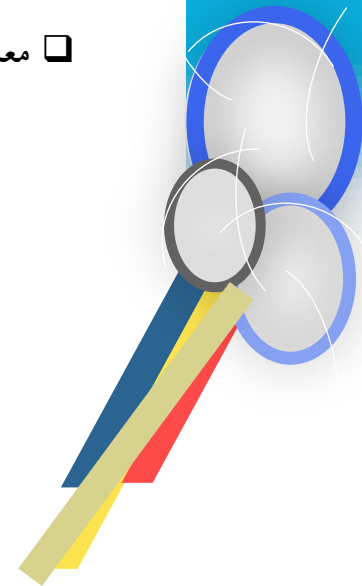
الف) تعیین کمی روایی صوری

❑ پس از اصلاح موارد بر اساس نظرات پاسخگویان در گام بعدی جهت کاهش و حذف آیتم های نامناسب و تعیین اهمیت هر یک از آیتم ها، از روش کمی تاثیر آیتم (Item Impact) استفاده می شود.

❑ در این روش برای هر یک از آیتم های پرسشنامه طیف لیکرت ۵ قسمتی به شکل زیر گرفته می شود:

- کاملاً مهم است (امتیاز ۵)
- تا اندازه ای مهم است (امتیاز ۴)
- به طور متوسط مهم است (امتیاز ۳)
- اندکی مهم است (امتیاز ۲)
- اصلاً مهم نیست (امتیاز ۱)

❑ معمولاً از ده نفر از پاسخگویان در خواست می شود که هر کدام از آیتم ها را بررسی نموده و یک گزینه را انتخاب نمایند.

روایی صوری

الف) تعیین کمی روایی صوری

□ امتیاز تاثیر هر یک از آیتم ها بر اساس فرمول زیر به طور جداگانه محاسبه می شود:

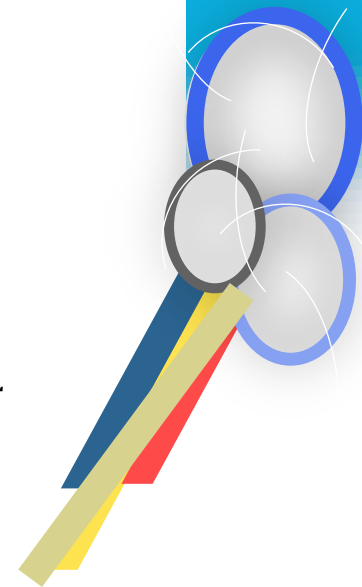
$$\text{Impact Score} = \text{Frequency} * \text{Importance}$$

□ در صورتی که امتیاز تاثیر از ۱/۵ بیشتر شود، آیتم برای تحلیل های بعدی مناسب تشخیص داده شده و حفظ خواهد شد.

□ مواردی که امتیاز کمتر از ۱/۵ کسب کرده اند، حذف نخواهند شد و صرفا مورد بازنگری و اصلاح قرار خواهند گرفت.

Impact Score					والدین به سوالات زیر بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه ای (کاملا موافقم- تا حدودی موافقم- نظری ندارم- تا حدودی مخالفم- کاملا مخالفم) پاسخ خواهند داد.
اهمیت					
کاملا مهم	مهم	بطور متوسط مهم	اندکی مهم	اصلا مهم نیست	
۱	۴	۳	۲	۰	
۱- هنگام صحبت کردن با فرزندم احساس راحتی نمی کنم.					

$$\text{Impact Score} = (0.1 \times 5) + (0.4 \times 4) + (0.3 \times 3) + (0.2 \times 2) + (0 \times 1) = 3.4$$

روایی محتوایی

❖ بررسی منظم محتوای آزمون

❖ روایی محتوای بطور معمول به چنین سوالاتی پاسخ می دهد که آیا ابزار طراحی شده همه جوانب مهم و اصلی مفهوم مورد اندازه گیری را در بر دارد؟

❖ **روایی محتوایی** به این مطلب اشاره می کند که نمونه سؤال های موجود در یک آزمون تا چه حد معرف **کل جامعه سؤال های ممکن** است که می توان از محتوا یا موضوع مورد نظر تهیه کرد.

❖ کاربردی ترین و مهمترین روایی که ما با آن سروکار داریم ، همین **روایی محتوایی** است.

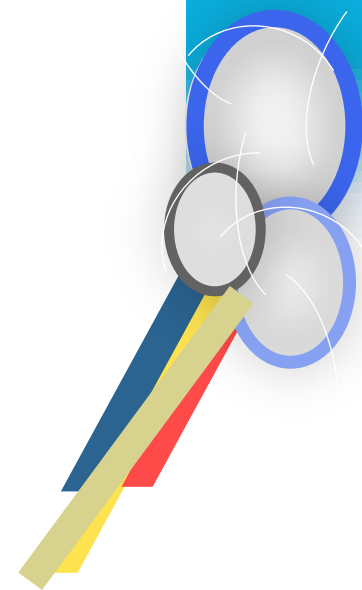

روایی محتوایی

❖ رواسازی محتوایی اساسا به قضاوت و داوری مربوط می شود.

❖ شخص درباره معرف بودن آیتم ها قضاوت می کنند.

روایی محتوایی

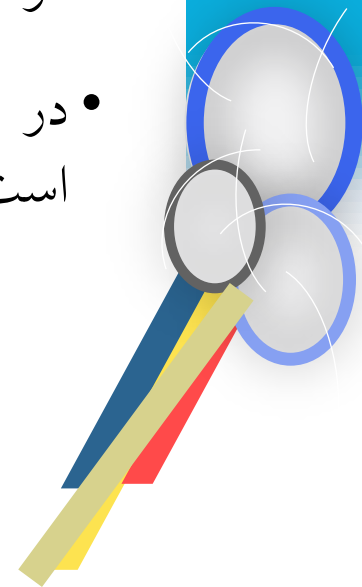
- جهت تعیین روایی محتوی میتوان از دو روش کمی و کیفی روایی محتوی استفاده کرد.
- در روش کیفی سنجش اعتبار، میتوان مصاحبه با متخصصین در پیامد مورد اندازه گیری و همچنین مشاوره با متخصصین اپیدمیولوژی و آمار داشت. در ارزیابی کیفی محتوا، رعایت دستور زبان (Grammar)، استفاده از کلمات مناسب (Wording)، قرار گیری آیتمها در جای مناسب خود (Item allocation)، و امتیاز دهی مناسب (Scaling) زمان تکمیل ابزار طراحی شده مورد توجه قرار می گیرد. پس از جمع آوری ارزیابی متخصصین، با مشاوره با اعضای تیم تحقیق، تغییرات مورد نیاز در ابزار میبایست مورد توجه قرار گیرد.
- در بررسی کیفی محتوا، پژوهشگران از ۱۰ نفر از متخصصان درخواست کردند تا پس از بررسی کیفی پرسشنامه بر اساس معیارهای رعایت دستور زبان، استفاده از واژههای مناسب، ضرورت، اهمیت، قرار گیری عبارات در جای مناسب خود و امتیازدهی مناسب بازخوردهای لازم را ارائه دهند.

روایی محتوایی

- روایی محتوی بصورت کمی نیز بر اساس نظرات متخصصین (متفاوت از مرحله قبل) و با محاسبه دو شاخص نسبت روایی محتوا Content Validity Ratio (CVR) و شاخص روایی محتوا Content Validity Index (CVI) محاسبه میشود.
- در CVR ضرورت وجود آیتم از دید متخصصان مورد بررسی قرار می گیرد.
- در CVI، مرتبط بودن آیتم ها با هدف تحقیق - از دید متخصصان - مد نظر است.

نسبت روایی محتوا (CVR)

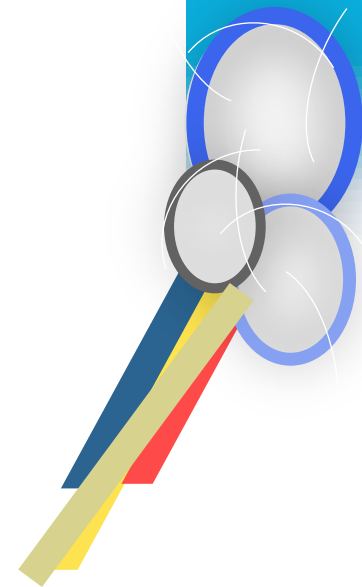
- این شاخص توسط لاوشه (Lawsche 1975) طراحی شده است.
- در این رویکرد از گروهی از متخصصان موضوع (Subject matter expert) درخواست می شود تا مشخص نماید که آیا یک آیتم در مجموعه ای از سایر آیتم ها برای عملیاتی کردن یک سازه نظری، ضروری و مهم است یا خیر؟
- از پانل خبرگان درخواست می شود تا هر آیتم را بر اساس طیف ۳ قسمتی زیر بررسی نمایند:
- ضروری است (Essential)
- مفید است ولی ضروری نیست (Useful but not Essential)
- ضرورتی ندارد (Not necessary)

نسبت روایی محتوا (CVR)

CVR			والدین به سوالات زیر بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه ای (کاملاً موافقم- تا حدودی موافقم- نظری ندارم- تا حدودی مخالفم- کاملاً مخالفم) پاسخ خواهند داد.
ضرورت			
غیر ضروری	مفید ولی غیر ضروری	ضروری	
۰	۱	۹	۱- هنگام صحبت کردن با فرزندم احساس راحتی نمی کنم.

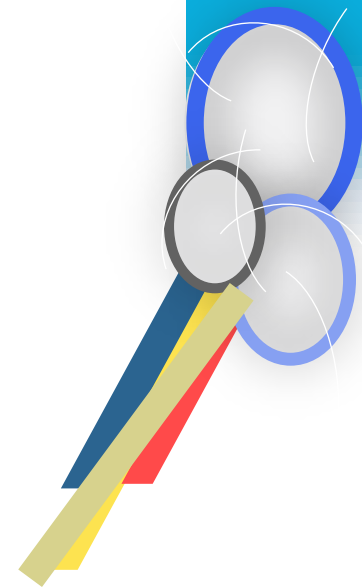

نسبت روایی محتوایی

- بهتر است از تعداد ارزیابان بیشتری (بیشتر از نه نفر) استفاده شود. CVR بر اساس نظر داوران به شرح زیر محاسبه می شود:

$$\text{CVR} = \frac{\text{تعداد کل متخصصین} - \text{تعداد متخصصینی که گزینه ضروری را انتخاب کرده اند}}{2}$$

- مقادیری که به CVR اختصاص می یابد عبارتست از:
- هنگامی که کمتر از نیمی از افراد گزینه "ضروری" را انتخاب می کنند، CVR منفی می شود.
 - هنگامی که نیمی از افراد گزینه "ضروری" و نیمی دیگر گزینه های دیگر را انتخاب کنند، CVR صفر می شود.
 - هنگامی که همه افراد گزینه "ضروری" را انتخاب می کنند، CVR برابر ۱ می شود (که به منظور تبدیل آسان تر به مقدار ۰/۹۹ تعدیل می شود).
 - هنگامی که تعداد افرادی که گزینه "ضروری" را انتخاب می کنند بیشتر از نیم، ولی کل افراد را شامل نمی شوند، CVR بین صفر و ۰/۹۹ بدست می آید.

نسبت روایی محتوایی

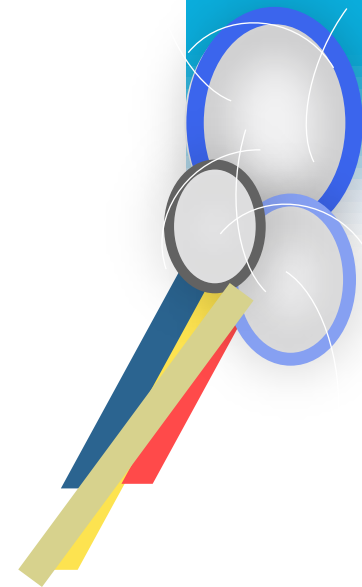
❑ لاوشه جدولی برای تعیین ارزش عددی CVR تهیه کرده است که اصطلاحاً «حداقل ارزش CVR» minimum CVR value نامیده می شود.

❑ نتیجه حاصله پس از مصاحبه باتوجه به تعداد متخصصان با معیار موجود در جدول مقایسه می شود.

❑ در صورتی که عدد حاصله از جدول بزرگتر باشد، حاکی از این است که وجود آیتم مربوطه با سطح معناداری آماری قابل قبولی (۰.۰۵) در این ابزار ضروری و مهم است.

تعداد ارزیابان	حداقل مقدار CVR
5	0.99
6	0.99
7	0.99
8	0.75
9	0.78
10	0.62
11	0.59
12	0.56

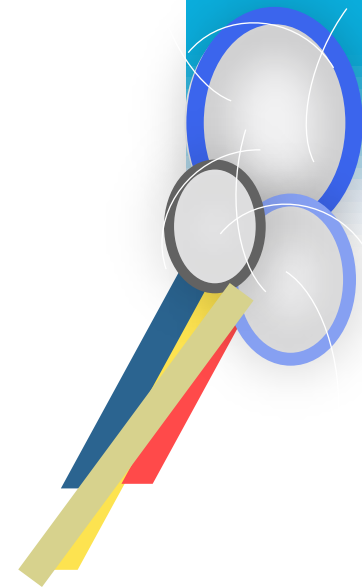
تعداد ارزیابان	حداقل مقدار CVR
13	0.54
14	0.51
15	0.49
20	0.42
25	0.37
30	0.33
35	0.31
40	0.29

شاخص روایی محتوایی

❖ پس از تعیین و محاسبه CVR، میتوان شاخص CVI را با استفاده از روش والتز و باسل (Waltz & Bausell) محاسبه نمود.

شاخص روایی محتوایی (CVI)

❖ برای اولین بار توسط والتز و باسل (Waltz and Bausell, 1983) معرفی شد.

❖ حداقل ۵ نفر و حداکثر ۱۰ نفر متخصص

❖ + غیر مرتبط

+ نیاز به بازبینی اساسی

+ مرتبط اما نیاز به بازبینی

+ کاملاً مرتبط

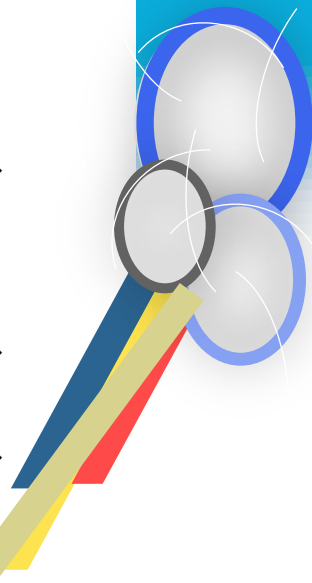
❖ سپس با استفاده از فرمول CVI شاخص روایی محتوا محاسبه میگردد

$$CVI = \frac{\text{تعداد به آیتم نمره 3 و 4 داده اند}}{\text{تعداد کل ارزیابان}}$$

❖ معمولاً ۵ معیار ابهام (Ambiguity)، سادگی (Simplicity)، واضح بودن (Clarity)، اختصاصی بودن (Specificity) و مرتبط بودن (Relevancy) بر اساس طیف لیکرت چهار قسمتی مورد احصا قرار می گیرد.

❖ در سالهای بعد این ۵ معیار به سه معیار وضوح، سادگی و مرتبط بودن تقلیل یافت.

❖ طی سالهای اخیر بر اساس دیدگاه نوین، منحصراً شاخص مرتبط بودن جهت احصا CVI مد نظر قرار می گیرد و دو معیار دیگر به صورت کیفی از منحصراً مورد پرسش و ارزیابی قرار خواهد گرفت.

شاخص روایی محتوایی (CVI)

نمره CVI

❖ بالاتر از ۰/۷۹ مناسب (Adequate) تشخیص داده می شود.

❖ بین ۰/۷۰ تا ۰/۷۹ سوال برانگیز (Questionable) بوده و به اصلاح و بازنگری نیاز دارد.

❖ کمتر از ۰/۷۰ غیر قابل قبول (Unacceptable) بوده و بایستی حذف شود.

CVI				مربوط بودن Relevancy				بررسی اعتبار محتوی
سادگی Simplicity								
کاملا ساده	ساده اما نیاز به بازبینی	نیاز به بازبینی جدی	ساده نیست	کاملا مرتبط	مرتبط اما نیاز به بازبینی	نیاز به بازبینی جدی	مرتبط نیست	
								نحوه پاسخ به سوالات به صورت می باشد
				۵	۲	۱	۰	۱- هنگام صحبت کردن با فرزندم احساس راحتی نمی کنم.

شاخص روایی محتوایی (CVI)

لین (lyn 1986) پیشنهاد می کند که برای هر یک از CVI، خطای معیار محاسبه شود تا نقطه برش برای تمایز شانس از موافقت واقعی حاصل شود.

سپس فاصله اطمینان ۹۵٪ برای هر یک از CVI ها محاسبه می شود و حد پایین این فاصله با عدد ۰/۵ مقایسه شود.

مثال) فرض کنید می خواهیم معناداری آیتی را که ۵ نفر از ۷ نفر متخصص آن را روا می دانند، محاسبه کنیم:

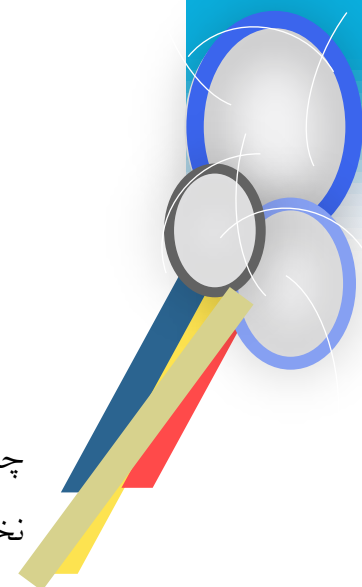
$$CVI = \frac{5}{7} = 0.71$$

$$SE = \sqrt{p(1-p)/N} = \sqrt{\frac{0.71(1-0.71)}{7}} = 0.17$$

$$UCI = 0.71 - (1.96 * 0.17) = 0.38$$

$$LCI = 0.71 + (1.96 * 0.17) = 1$$

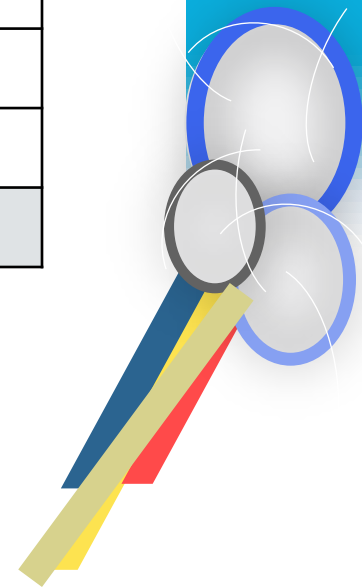
چون حد پایین کمتر از ۰/۵ است، بنابراین اگر در ۷ رتبه دهنده ۵ نفر آیتی را مورد تایید قرار دهند کفایت لازم حاصل نخواهد شد.

شاخص روایی محتوایی (CVI)

میزان معناداری CVI بر حسب تعداد متخصصان در سطح ۰/۰۵

متخصصان	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۱								
۳	۰/۶۷	۱							
۴	۰/۵۰	۰/۷۵	۱						
۵	۰/۴۰	۰/۶۰	۰/۸۰	۱					
۶	۰/۳۳	۰/۵۰	۰/۶۷	۰/۸۳	۱				
۷	۰/۲۹	۰/۴۳	۰/۵۷	۰/۷۱	۰/۸۶	۱			
۸	۰/۲۵	۰/۳۸	۰/۵۰	۰/۶۳	۰/۷۵	۰/۸۸	۱		
۹	۰/۲۲	۰/۳۳	۰/۴۴	۰/۵۶	۰/۶۷	۰/۷۸	۰/۸۹	۱	
۱۰	۰/۲۰	۰/۳۰	۰/۴۰	۰/۵۰	۰/۶۰	۰/۷۰	۰/۸۰	۰/۹۰	۱

شاخص روایی محتوایی (CVI)

Table 2: The definition and formula of I-CVI, S-CVI/Ave and S-CVI/UA

The CVI indices	Definition	Formula
I-CVI (item-level content validity index)	The proportion of content experts giving item a relevance rating of 3 or 4	$\text{I-CVI} = (\text{agreed item}) / (\text{number of expert})$
S-CVI/Ave (scale-level content validity index based on the average method)	The average of the I-CVI scores for all items on the scale or the average of proportion relevance judged by all experts. The proportion relevant is the average of relevance rating by individual expert.	$\text{S-CVI/Ave} = (\text{sum of I-CVI scores}) / (\text{number of item})$ $\text{S-CVI/Ave} = (\text{sum of proportion relevance rating}) / (\text{number of expert})$
S-CVI/UA (scale-level content validity index based on the universal agreement method)	The proportion of items on the scale that achieve a relevance scale of 3 or 4 by all experts. Universal agreement (UA) score is given as 1 when the item achieved 100% experts in agreement, otherwise the UA score is given as 0.	$\text{S-CVI/UA} = (\text{sum of UA scores}) / (\text{number of item})$

شاخص روایی محتوایی (CVI)

Table 3: The relevance ratings on the item scale by ten experts

	Expert 1	Expert 2	Expert 3	Expert 4	Expert 5	Expert 6	Expert 7	Expert 8	Expert 9	Expert 10		Experts in Agreement	I-CVI	UA
Item														
Q1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q2	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1		9	0.9	0
Q3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Q4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q11	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
Q12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	1	1
												S-CVI/Ave	0.91	
Proportion relevance	0.92	0.83	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92		S-CVI/UA		0.83
Average proportion of items judged as relevance across the ten experts											0.91			

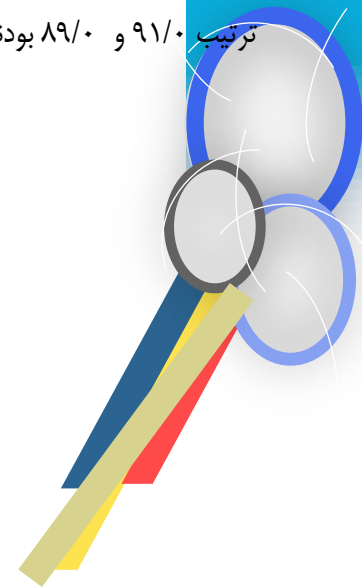
نحوه گزارش

• برای بررسی روایی محتوا به شکل کمی از دو شاخص نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. ابتدا برای تعیین شاخص نسبت روایی محتوا از یازده نفر از متخصصان (متفاوت از مرحله قبل) درخواست شد تا هر آیتم را بر اساس طیف سه قسمتی (ضروری است، مفید است ولی ضروری نیست، ضرورتی ندارد) بررسی نمایند. بر اساس جدول لاوشه، برای تعیین حداقل ارزش شاخص نسبت روایی محتوا، عباراتی که میزان عددی CVR آنها از ۵۹/۰ (بر اساس ارزیابی ۱۱ متخصص) بالاتر بود، معنادار ($P < 0.05$) ارزیابی شده، حفظ گردید.

• سپس بررسی CVI، بر اساس شاخص روایی محتوای والتس و باسل اجرا شد. بدین منظور، پژوهشگران، پرسشنامه طراحی شده را در اختیار متخصصان قرار دادند و از ایشان درخواست کردند تا بر اساس شاخص روایی محتوای والتس و باسل میزان مربوط بودن، ساده بودن و واضح بودن هر یک از عبارات موجود در پرسشنامه را تعیین نمایند. بدین ترتیب سه معیار ساده بودن، مربوط بودن و واضح بودن به صورت مجزا در یک طیف لیکرته ۴ قسمتی برای هر یک از آیتها توسط ۱۰ نفر از متخصصان مورد بررسی قرار گرفت. در این تحقیق، امتیاز شاخص روایی محتوا برای هر عبارت به وسیله تقسیم تعداد متخصصان موافق با عبارت داری رتبه ۳ و ۴ بر تعداد کل متخصصان محاسبه شد. هیرکاس و همکاران (۲۰۰۳) نمره ۰.۷۹ و بالاتر را برای پذیرش آیتها بر اساس نمره CVI توصیه نمودند.

• سه آیتم پرسشنامه در بررسی کیفی محتوا بر اساس نظرات ارائه شده صاحب نظران، یک آیتم به علت کسب میزان عددی CVR کمتر از ۵۹/۰ حذف گردیدند (نمودارهای زیر). بنابراین آیتهای پرسشنامه به ۳۶ عبارت تقلیل یافت. شایان ذکر است متوسط نسبت روایی محتوا و متوسط شاخص روایی محتوای پرسشنامه به ترتیب ۹۱/۰ و ۸۹/۰ بودند.

- Content Validity Ratio
- Content Validity Index
- Lawshe
- Waltz & Bausell
- Hyrkaset

عوامل موثر بر روایی و پایایی

❖ تعیین بهترین بازه زمانی برای سوالات

❖ مثال: کدام سوال معتبرتر است؟ (در سال / ماه / سه گذشته، چند بار سردرد داشته اید؟)

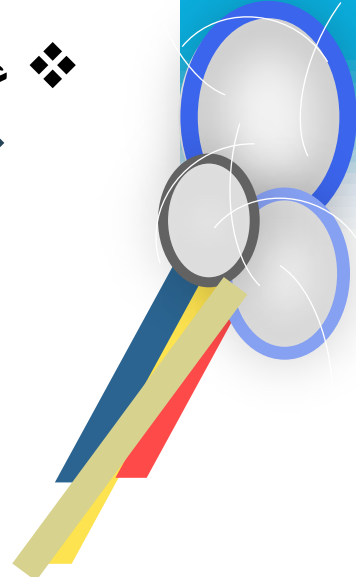
❖ سوگیری پاسخ بدلیل گذاردن پاسخ ها

❖ مثال: مهمترین دلیل استفاده از آب تصفیه شده چیست؟

❖ لذا در این گونه مواقع سوالات با پاسخ کوتاه مناسبتر هستند.

❖ عدم همخوانی گزینه های پاسخ با سوال

❖ مثال: رفتار پرستاران با بیماران مناسب است. (بسیار خوب، خوب، نمی دانم، بد، بسیار بد) (موافقم، تا حدودی موافقم، بی نظرم، مخالفم، بسیار مخالفم) (راضی، تا حدودی راضی، کمی راضی، ناراضی، بسیار ناراضی) (همیشه، اغلب، گاهی، بسیار کم، ابداً)

عوامل موثر بر روایی و پایایی

❖ ترتیب سوالات

❖ سوال در مورد خصوصیات و مسائل حساس در ابتدای پرسشنامه اعتبار سوالات بعدی را ممکن است به شدت کاهش دهد.

❖ بهم ریختگی زیاد و ارتباط مبهم سوالات ممکن است باعث محسوس شدن ذهن پاسخ دهنده شود.

❖ گذاردن سوالات انگیزشی در ابتدای پرسشنامه و همچنین مقدمه روشن و کامل در ابتدای پرسشنامه و قبل از هر سوال، اعتبار سوالات را افزایش می دهد.

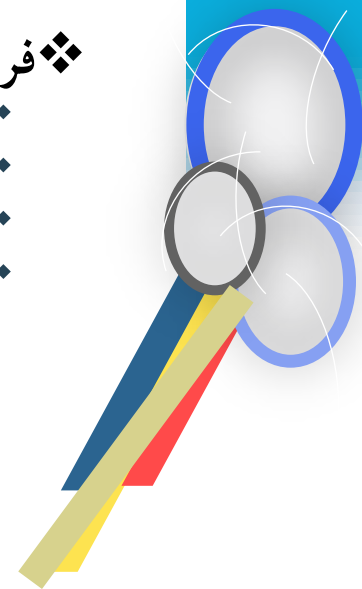
❖ فرد پرسشگر (شکل ظاهری، موقعیت اجتماعی، اخلاق و رفتار)

❖ پاسخ های دریافتی از پرسشگر زن و مرد

❖ پاسخ بیمار به استاد و رزیدنت

❖ لباس چروکیده یا مرتب

❖ سن پرسشگر و سواد او

عوامل موثر بر روایی و پایایی

❖ شرایط و محیط پرسشگری

❖ هنگام رانندگی و پشت چراغ، کیفیت تدریس قبل یا پس از امتحان، هنگام گردش در پارک

❖ شکل ظاهری سوالات

❖ تعداد سوالات و صفحات

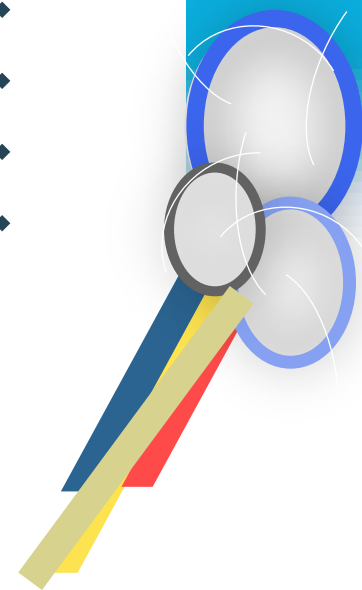
❖ فونت سوالات

❖ رنگ کاغذ

❖ آرایش متن

❖ کلمات مصطلح

❖ دقت در عدم استفاده از کلمات منفی بصورت مکرر در جمله

روایی ملاکی / معیار / ضابطه

❖ شاخص کارآمدی آزمون در پیش بینی رفتار یک فرد در موقعیت های خاص است.

❖ درجه ای از توافق بین یک تست با یک یا تعداد بیشتری تست معتبر دیگر در همان زمینه (که بهتر است دقیق و ایده آل باشد) است که معمولاً با استفاده از ضریب همبستگی بین آنها سنجیده میشود.

❖ روایی ملاکی بر دو نوع است: هم زمان و پیش بین.

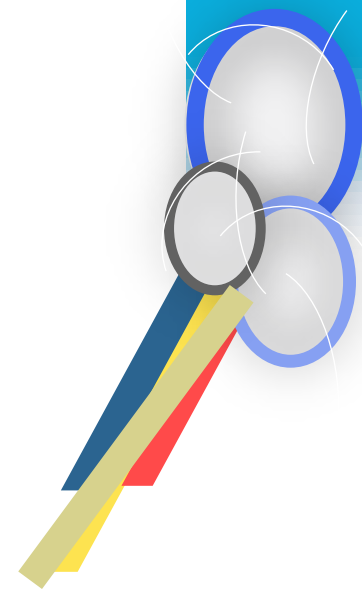
❖ روایی هم زمان

❖ روایی یک معیار برای سنجش یک پدیده خاص در زمان حاضر. زمانی برقرار میشود که یک مقیاس، افرادی را که اساساً با هم تفاوت دارند از یکدیگر تفکیک کند. عبارتی این افراد نمرات متفاوتی در آزمون کسب کنند. (سنجش عملکرد)

❖ روایی هم زمان در مواردی به کار می رود که داده های حاصله از دو اندازه گیری در یک زمان در دسترس باشد.

❖ روایی هم زمان هنگامی برآورد میشود که معیار (استاندارد) در حال حاضر وجود دارد (به عنوان مثال میتوان در یک بررسی از کارمندان میزان حقوق دریافتی را پرسید و به عنوان یک ضابطه از مدارک حسابداری به عنوان ضابطه استفاده نمود و همبستگی مقدار حقوق گزارش شده با مقدار واقعی آن بر اساس مدارک موجود را محاسبه کرد.).

❖ در مواردی محاسبه می شود که هدف جانشین کردن این ابزار اندازه گیری به جای ابزار دیگری باشد.

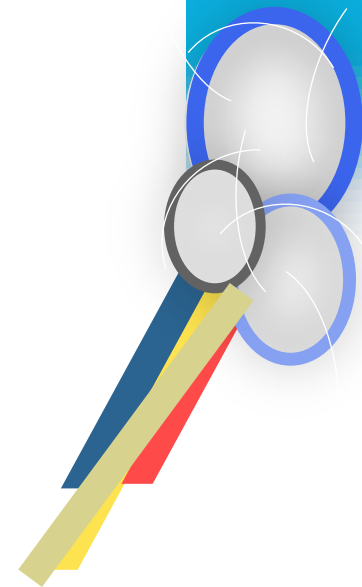

روایی ملاکی / معیار / ضابطه

❖ روایی پیش بین

❖ به استعداد معرف در پیش بینی حوادث آینده مربوط می شود. مثلاً اطلاعات حاصل از اعتبار پیش بین بیشتر در زمینه گزینش افراد و طبقه بندی کارکنان در مساله مورد نظر می باشد.

❖ هنگامی کاربرد دارد که معیار در حال حاضر وجود ندارد و در زمان آینده اتفاق میافتد. هدف آن است تا بدانیم یک مقیاس یا ابزار تا چه اندازه میتواند پیامدی را در آینده پیشبینی کند، به عنوان مثال بر اساس نمره میان ترم دانشجویان قبولی و یا رد شدن آنها را در پایان ترم پیشبینی کنیم.

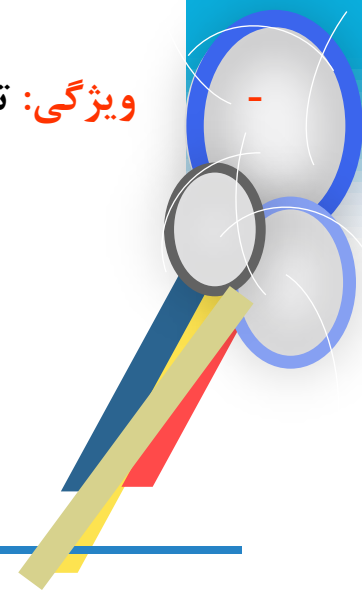
دو شاخص تعیین روایی ملاک: حساسیت و ویژگی

حساسیت: توانایی یک آزمون در تشخیص درست کسانی که بیمارند.

مثبت های حقیقی

ویژگی: توانایی یک آزمون در تشخیص درست کسانی که بیمار نیستند.

منفی های حقیقی

روایی سازه

- ❖ این نوع اعتبار بیان می کند که نتایج بدست آمده از کاربرد یک ابزار اندازه گیری تا چه حد با نظریه هایی که آزمون بر محور آنها تدوین شده است، تناسب دارد.
- ❖ روایی سازه بر دو قسم است: روایی همگرا و روایی واگرا.
- ❖ روایی همگرا: به همگرایی (همسو بودن یا همبستگی) آیتم های تشکیل دهنده یک مقیاس اشاره دارد.
- روایی واگرا (تشخیصی/افتراقی): به این موضوع اشاره دارد که آیتم های تشکیل دهنده دو مقیاس متفاوت نباید به گونه ای با یکدیگر همبستگی داشته باشند که بتوان گفت موضوع واحدی را اندازه می گیرند.
- ❖ یکی از مهمترین روشهای تعیین اعتبار سازه، تحلیل عاملی است که شامل دو نوع اکتشافی (Exploratory factor analysis) و تحلیل عاملی تاییدی (Confirmatory factor analysis) است.

روایی همگرایی

روایی همگرایی به صورت‌های زیر قابل ارزیابی است:

- (۱) با بررسی همبستگی بین آیتم‌های سازنده مقیاس (ابزار)، که در واقع همسانی درونی (Internal Consistency) آیتم‌ها ارزیابی می‌شود (آلفای کرونباخ، ساختار سازه‌ی عاملی، مدل راش، متوسط واریانس بیان شده یا واریانس مشترک).
- (۲) همبستگی بین مقیاس مورد بررسی با ابزارهای مشابهی که برای اندازه‌گیری، سازه‌ی مورد نظر (توسط سایر مؤلفین) طراحی شده‌اند. معمولاً بحث در این نحوه‌ی ارزیابی سازه به بحث روایی همزمان در روایی ملاکی مطرح می‌شود. در صورت وجود همبستگی قوی بین سازه‌ی هدف و سازه‌های موجود دیگر، نیازی به تعریف سازه‌ی جدید نیست مگر آن که نسبت به سازه‌های موجود کوتاه‌تر باشد و یا برای آن مفهوم ساده‌تر باشد.
- (۳) همبستگی بین سازه‌ی مورد نظر در نمونه‌های مختلف (نمونه‌ی هدف و نمونه ارزیابی اعتبار) یا همبستگی بین سازه‌ی مورد بررسی در روش‌های مختلف (فرم‌های هم‌ارز) که این مورد بیشتر در مورد روایی خارجی یک سازه مطرح می‌شود، اگر همبستگی سازه‌ی اندازه‌گیری شده در دو نمونه و یا ارزیابی شده توسط دو فرم هم‌ارز مقدار قابل توجهی داشته باشد، روایی آن تأیید می‌شود.

روایی همگرایی

• آلفای کرونباخ:

آلفای کرونباخ یکی از روشهای متداول برای ارزیابی همسانی درونی در بحث روایی سازه‌ای است (که به طور معادل پایایی همسانی درونی مقیاس را نیز ارزیابی می‌کند)، و مقادیر بالای ۰.۶ برای مطالعات اکتشافی، مقادیر بالای ۰.۷ برای مطالعات تأییدی روایی قابل قبول و مقادیر بالای ۰.۸ آن همگرایی خوبی را نشان می‌دهد.

• ساختار سازه‌ی عاملی:

یکی دیگر از روش‌های همسانی درونی برای ارزیابی روایی همگرایی است. در این روش، مقیاس (سازه‌ای) معتبر است که آیتم‌های مربوط به آن به صورت واضحی روی سازه (مقیاسی) مورد نظر بارگذاری شوند و یک ساختار سازه عاملی برای سازه‌ی مورد نظر حاصل گردد. لازم به ذکر است که این روش می‌تواند برای ارزیابی همگرایی افتراقی نیز استفاده کرد.

روایی همگرایی

مدل راش (Rasch Model):

در این روش، برای آیتم‌های دو پاسخی از مدل رگرسیون لجستیک دو حالتی و برای آیتم‌های چند پاسخی از مدل رگرسیون چند حالتی استفاده می‌شود. در این مدل فرض می‌شود که آیتم‌های سازنده‌ی یک مقیاس در یک ترتیب مثلاً آیتم‌های آسان تا سخت مرتب می‌شوند. از مدل رگرسیون لجستیک با این منطق می‌توان استفاده نمود که آیتم‌های دشوارتر قابلیت پیش‌بینی آیتم‌های آسانتر را دارند ولی آیتم‌های آسانتر قابلیت پیش‌بینی آیتم‌های دشوارتر را ندارند. لازم به ذکر است که روایی مقیاس ممکن است با روش‌های همسانی درونی و ساختار سازه‌ی عاملی، که نیازی به وجود ترتیب در آیتم‌ها نمی‌باشد، تأیید نشود ولی در این روش تأیید گردد، چون در برخی از ابزارها نظیر مقیاس ارزیابی توانایی ریاضی، شامل آیتم‌هایی است که در یک ترتیب صعودی به لحاظ دشواری مرتب می‌شوند، این مدل نتیجه‌ی بهتری خواهد داد چون این مدل ترتیب موجود در داده‌ها را در محاسبات لحاظ می‌کند، در حالی که روش‌های آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی این ترتیب را لحاظ نمی‌کنند و منطق محاسباتی آنها بر مبنای همبستگی خطی و بر مبنای مدل جمعی است که همبستگی دو به دو آیتم‌ها را در محاسبات لحاظ می‌کند و ترتیب مشکل بودن آیتم‌ها را اعمال نمی‌کند. برای اجرای مدل راش در SPSS به تنورجرت و همکاران (۱۹۹۳) مراجعه نمایید.

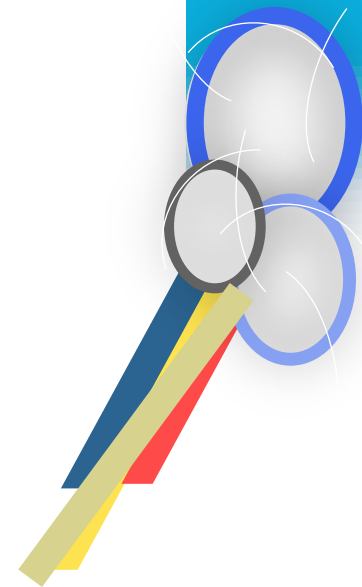

روایی همگرایی

● متوسط واریانس بیان شده (Average Variance Explained: AVE):

زمانی که مقدار این شاخص حداقل ۵/۰ باشد می‌توان روایی همگرایی یک سازه را تأیید نمود. انجام محاسبات با این روش، در بخش روایی افتراقی توضیح داده خواهد شد.

روایی همگرایی

واریانس روش مشترک:

در برخی از موقعیت‌ها، همسانی درونی به صورت کاذب بالاست و زمانی رخ می‌دهد که همبستگی بین آیتم‌های سازنده‌ی یک سازه (مقیاس)، به دلیل وجود یک منبع مشترک، به صورت کاذب بالا باشد. به عنوان مثال، اگر داده‌ها با یک ابزار خود توصیفی جمع‌آوری شده باشند، ممکن است افراد به منظور ایجاد نوعی هماهنگی در پاسخ‌های ارائه شده، سبب ایجاد همبستگی بالا در آیتم‌ها گردند، هرچند در واقع بین این آیتم‌ها همبستگی قوی وجود نداشته باشد. وجود واریانس مشترک با دو روش بررسی می‌شود:

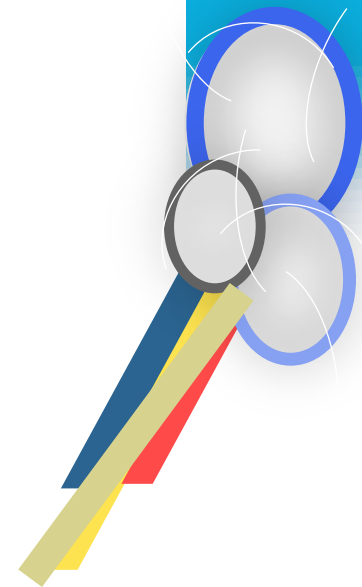
(۱) با انجام تحلیل عاملی روی همه‌ی آیتم‌های مربوط به یک سازه که در صورت عالی بودن وضعیت بارگزاری عامل‌ها، می‌توان به وجود واریانس مشترک شک نمود.

(۲) بررسی همبستگی بین آیتم‌های سازنده‌ی یک مقیاس (سازه) با یک روش و همچنین با روش‌های مختلف. در این صورت اگر واریانس مشترک وجود داشته باشد، در یک روش بین آیتم‌های مورد بررسی همبستگی بالایی وجود دارد و بین آیتم‌ها در روش‌های متقاطع همبستگی ضعیفی وجود دارد.

همان‌طور که اشاره شد، دو روش همبستگی با یک مقیاس ملاک و روایی خارجی یعنی همبستگی بین مقیاس در دو نمونه‌ی متفاوت یا یک نمونه در دو دوره‌ی زمانی متفاوت نیز از روش‌های ارزیابی روایی همگرایی است که در بخش مربوط به روایی ملاکی بحث شد.

روایی افتراقی

- برای ارزیابی این روایی از روش‌های همبستگی، تحلیل عاملی، متوسط واریانس بیان شده، SEM و رویکرد چند سازه‌ای - چند روشی (Multi-trait - Multi-method) استفاده می‌شود.

روایی افتراقی

۱) ارزیابی مبتنی بر همبستگی:

- زمانی که یکی از آیتم‌های یک مقیاس با آیتم‌های مقیاس دیگری، که در مطالعه پژوهشگر حضور دارد، همبستگی بالایی داشته باشد ($r > 0.85$ به عنوان یک قاعده‌ی سرانگشتی)، هشدار می‌دهد که همپوشانی داشتن این دو سازه خواهد بود. در صورت وجود یک مقیاس ملاک، در استفاده از این روش، همبستگی مقیاس مورد نظر با مقیاس ملاک محاسبه می‌گردد. سپس همبستگی مقیاس دیگری که غیر مرتبط است با مقیاس ملاک محاسبه می‌شود. در نهایت در صورتی که مقیاس مورد نظر با مقیاس ملاک همبستگی بیشتری داشته باشد، روایی افتراقی آن تأیید می‌شود. ولی این آزمون نسبت به آزمون اول ضعیف‌تر است. همچنین برای دقیق‌تر نمودن روش اخیر، می‌توان همبستگی زیر مقیاس‌های مقیاس مورد بررسی را با مقیاس ملاک یا یک مقیاس مرتبط بررسی نمود.

روایی افتراقی

۲) روش تحلیل عاملی اکتشافی (Exploratory Factor Analysis):

برخی از پژوهشگران اظهار می‌نمایند که دو مقیاس در صورتی از هم افتراق دارند که آیتم‌های مربوط به آنها کاملاً در دو مجموعه‌ی جداگانه بارگذاری شوند. به عبارت دیگر در یک تحلیل عاملی اکتشافی، دو مقیاس مختلف، دو مجموعه از بارهای عاملی متفاوت را ایجاد نمایند. برای اجرای این روش از دو وضعیت زیر می‌توان استفاده نمود:

الف) همه‌ی آیتم‌های مربوط به همه‌ی مقیاس‌ها به صورت همزمان در تحلیل وارد می‌شوند.

ب) آیتم‌های مربوط به زوج مقیاس‌ها در هر مرحله وارد تحلیل می‌شوند. بنابراین زمانی که آیتم‌های یک مقیاس در خود آن مقیاس بارگذاری می‌شوند روایی همگرایی و زمانی که آیتم‌های مقیاس مختلف از یکدیگر جدا می‌شوند روایی افتراقی آنها تأیید می‌شود. البته علاوه بر دو روش فوق یک روش سهل الوصول‌تر در پایان این بحث ارائه خواهد شد.

روایی افتراقی

۱) روش متوسط واریانس بیان شده (AVE)

این روش، یک روش جایگزین مبتنی بر تحلیل عاملی است که توسط فورنل و ولاکر (۱۹۸۱) ارائه شد. در این روش زمانی بین دو سازه افتراق وجود دارد که متوسط واریانس بیان شده برای یک سازه بزرگتر از واریانس مشترک بین آنها باشد. به عبارت دیگر، مجذور متوسط واریانس بیان شده برای یک سازه باید از مقدار مطلق همبستگی بین این مقیاس و مقیاس حاضر در مطالعه بزرگتر باشد. این همبستگی باید برای مقیاس‌های استاندارد شده به دست آید.

مجموع توان دوم بارهای عاملی مربوط به آیتم‌های سازنده‌ی مقیاس $S_1 =$

$$S_1 = \frac{\sum (R_{ij}^2)}{(S_1 + S_2)}$$

مجموع مربوط به آیتم‌ها برای شاخص [توان دوم بارهای عاملی] $S_2 = [1 - (S_1 + S_2)]$

برای ارائه‌ی این شاخص، از یک ماتریس استفاده می‌شود که در آن توان دوم کواریانس بین هر مقیاس با سایر مقیاس‌ها، ارائه می‌شود ولی در این ماتریس عناصر روی قطر اصلی با AVE جایگزین می‌شوند. زمانی روایی افتراقی تأیید شود که هر یک از عناصر روی قطر اصلی این ماتریس نسبت به هر مؤلفه دیگر در سطر یا ستون متناظر بزرگتر باشد.

روایی افتراقی

۲) روش تحلیل عاملی تأییدی (Confirmatory Factor Analysis (CFA):

در این روش از تحلیل عاملی تأییدی بدین صورت استفاده می‌شود که اگر به ازای مسیرهای تعریف شده مبتنی بر مبانی نظری برای ارتباط بین آیتم‌ها و سازه‌ی تشکیل دهنده‌ی آن، شاخص‌های برازش مدل مقادیر مناسبی داشته باشند، روایی افتراقی سازه‌های تعریف شده در این تحلیل، تأیید می‌گردد. البته می‌توان با توجه به این موضوع که آیتم‌های تعریف شده در یک مقیاس ضرایب معنی‌دار و قابل ملاحظه‌ای داشته باشند، روایی همگرایی سازه‌ی مورد نظر را نیز تأیید نمود.

استراتژی دیگری که در این روش می‌توان استفاده کرد این است که ابتدا همبستگی بین مقیاس‌ها (سازه‌ها) را در تحلیل آزاد گذاشت تا مدل آن را برآورد کند، سپس در اجرای بعدی، همبستگی بین مقیاس‌ها را روی عدد یک ثابت نمود و سپس این دو مدل را با شاخص کای دو، مقایسه نمود. در صورتی که بین این دو مدل تفاوت معنی‌داری وجود نداشته باشد، روایی افتراقی مقیاس‌ها تأیید نمی‌شود. این روش را باید به ازای هر دو مقیاس حاضر در مطالعه به صورت زوج گونه انجام داد. این روش نسبت به CFA معمولی و همچنین نسبت به روش AVE دقیق‌تر عمل می‌کند.

چگونه روایی سازه را تعیین می کنیم؟

✓ نخست باید آن سازه (به عنوان مثال "هوش") را تعریف نماییم.

✓ سپس برای اندازه گیری آن سازه ، آزمونی بسازیم.

✓ رابطه بین نمرات حاصل از این آزمون رابامواردی که طبق نظریه های علمی (دراین

مثال نظریه های روانشناختی و پرورشی) در باره ی آن (هوش) بیان کرده اند(مانند سرعت

یادگیری، میزان پیشرفت تحصیلی،...) تعیین می نماییم.

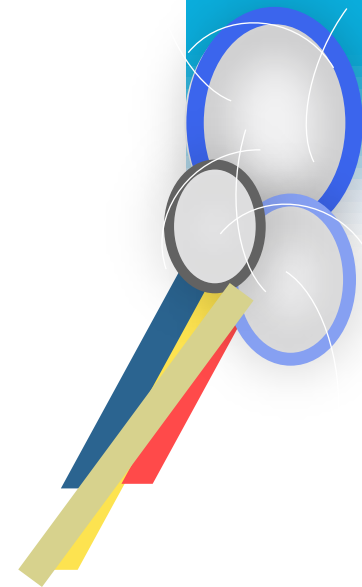
راه های مختلف تعیین روایی سازه در آزمون های هنجار-مرجع

۱- تعیین همبستگی آزمون با سایر آزمون های روا

روایی همگرا: وقتی آزمون جدید با آزمون موجود، که برای اندازه گیری همان سازه ساخته شده است، دارای **همبستگی زیادی** باشد، آزمون جدید نیز برای اندازه گیری آن سازه رواست. این روایی را **روایی همگرا** می گوئیم.

روایی واگرا یا تمیزی:

آزمون مورد نظر نباید با آزمون های دیگر که سازه های متفاوتی را اندازه گیری می کنند، همبستگی داشته باشد. این را **روایی واگرا** می گویند.

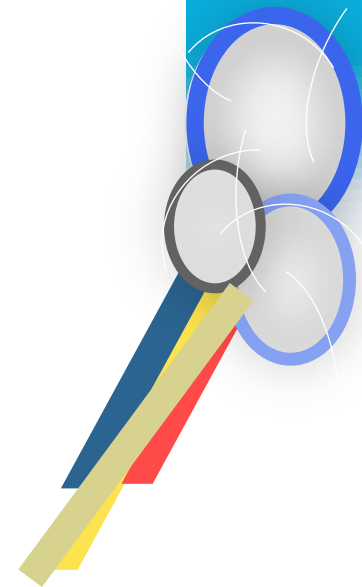
تمایز سنی

سن یک عامل مهم ویژگی مورد اندازه گیری باشد (مانند آزمون هوش و کسلر)، آنگاه نمرات آن آزمون باید با بالا رفتن سن، پیشرفت نشان دهد).

۳- تحلیل عاملی (factor analysis) / تحلیل خوشه ای

۴- بررسی همسانی درونی :

محاسبه همبستگی نمرات آزمون های فرعی با نمره کل آزمون (توجه: خرده آزمون ها نباید بایکدیگر همبستگی زیادی داشته باشند، زیرا در چنین حالتی همه ی آنها یک چیز را اندازه گیری می کنند).

نکات مهم

❖ در برخی منابع اعتبار را از لحاظ بعد به دو دسته درونی و بیرونی نیز طبقه بندی می کنند.

❖ اعتبار درونی (Internal Validity): ابزار مورد نظر فاقد خطاست.

❖ اعتبار بیرونی (External Validity): تعمیم پذیری یافته های تحقیق

❖ اعتبار سازه یکی از روشهای اعتبار درونی است که معمولاً از طریق اعتبار عاملی (تحلیل عاملی) یا اعتبار ممیز / تشخیصی مورد بررسی قرار می گیرد و طی آن میزان مطابقت بین ابعاد مفهومی استخراج شده و ابعاد مفهومی نظری مطالعه می گردد.

❖ روایی محتوایی این موضوع را بررسی می کند که آیا محتوای مقیاس مورد نظر قابلیت اندازه گیری هدف را دارد یا خیر؟ ولی روایی سازه ای این موضوع را بررسی می کند که آیا اجزای مقیاس مورد نظر توانایی تشکیل مقیاس را دارند یا برخی از آنها نامرتبباند.

❖ چه در سنجه های برگردان از زبانهای دیگر و چه در سنجه های محقق ساخته، پس از تهیه نسخه نهایی فارسی پرسشنامه در ابتدا روایی صوری بررسی می شود تا در صورت نیاز به تغییر پرسشنامه کل اعتبار پرسشنامه دستخوش تغییر نشود.

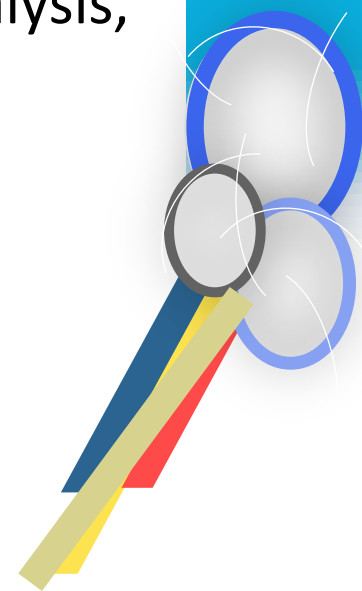
تحلیل عاملی در spss

انتخاب متغیرهای مناسب برای تحلیل عاملی :

۱. از منوی **descriptive** و انتخاب **determinant** برای آزمون همخطی میان سوالات استفاده میشود. به گونه ای که دترمینان ماتریس **R** میبایست بزرگتر از ۰.۰۰۰۰۱ باشد. در صورتی که برقرار نباشد در ماتریس **R** سوالاتی که همبستگی بالای 0.8 دارند را یکی را حذف میکنند.

2. Norman and Streiner (p 197) quote Tabachnick & Fidell (2001) saying that if there are few correlations above 0.3 it is a waste of time carrying on with the analysis, clearly we do not have that problem.

تحلیل عاملی در spss

نمونه گیری

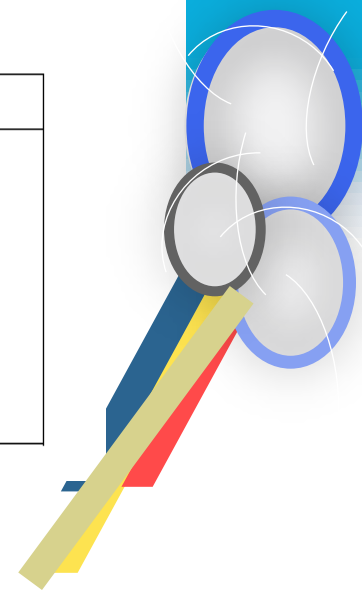
۱. تشخیص مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی با شاخص (Kaiser-Meyer-Olkin) KMO می باشد. مقدار آماره ی این آزمون همواره بین ۰ و ۱ تغییر می کند. هر چه بزرگتر بهتر

$$KMO = \frac{\sum \sum r_{ij}^2}{\sum \sum r_{ij}^2 + \sum \sum a_{ij}^2}$$

که در این رابطه r_{ij} ضریب همبستگی بین متغیرهای i و j و a_{ij} ضریب همبستگی جزئی بین آنهاست. این شاخص کلی است ولی همبستگی روی قطر اصلی ماتریس anti-image برای هر سوال میبایست بالای نیم باشد.

جدول ۱- قضاوت در مورد ضریب KMO

مقدار KMO	تناسب داده ها برای تحلیل عاملی
بزرگتر یا مساوی ۰/۹۰	عالی
۰/۸۰-۰/۸۹	خیلی خوب
۰/۷۰-۰/۷۹	خوب
۰/۶۰-۰/۶۹	متوسط
۰/۵۰-۰/۵۹	ضعیف
کمتر از ۰/۵۰	غیر قابل پذیرش

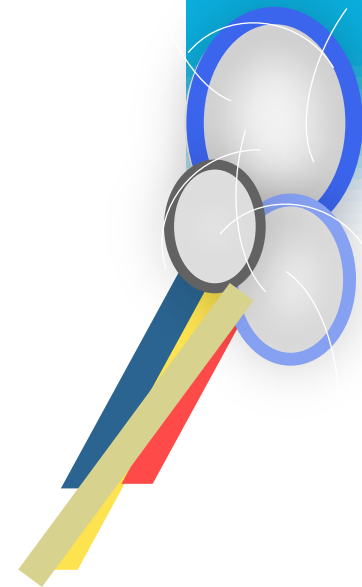

تحلیل عاملی در spss

کفایت نمونه گیری

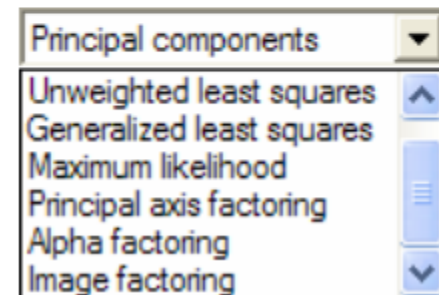
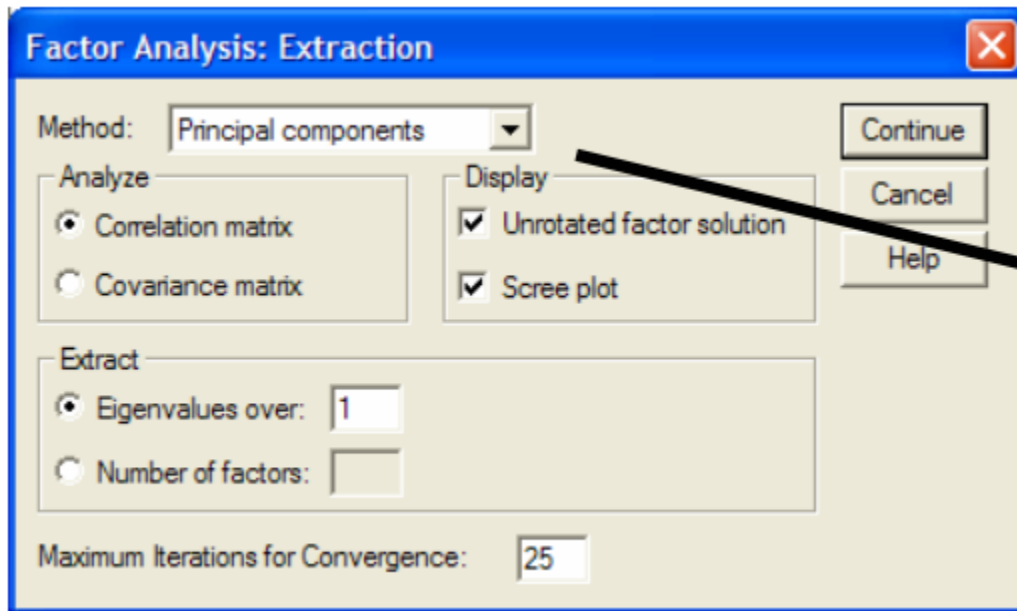
۱. از آنجایی که برای معنا دار بودن یک مدل عاملی لازم است متغیرها همبسته باشند، برای اطمینان از اینکه ماتریس همبستگی هایی که پایه ی تحلیل عاملی قرار می گیرد در جامعه برابر با صفر نیست بایستی از آزمون بارتلت استفاده نمود. آزمون بارتلت این فرضیه را که ماتریس همبستگی های مشاهده شده متعلق به جامعه ای با متغیرهای ناهمبسته است می آزماید. اگر این فرضیه که متغیرها باهم رابطه ندارند رد نشود، کاربرد تحلیل عاملی زیر سؤال خواهد رفت.

تحلیل عاملی در spss

روش انجام تحلیل عاملی

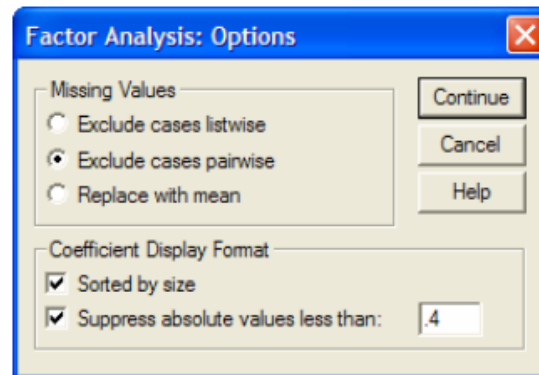

تحلیل عاملی در spss

منوی option

Click on **Options...** in the main dialog box. By default SPSS will list variables in the order in which they are entered into the data editor. Although this format is often convenient, when interpreting factors it can be useful to list variables by size. By selecting *Sorted by size*, SPSS will order the variables by their factor loadings. There is also the option to *Suppress absolute values less than* a specified value (by default 0.1). This option ensures that factor loadings within ± 0.1 are not displayed in the output. This option is useful for assisting in interpretation; however, it can be helpful to increase the default value of 0.1 to either 0.4 or a value reflecting the expected value of a significant factor loading given the sample size (see Field section 15.3.6.2.). For this example set the value at 0.4.

تحلیل عاملی در spss

حجم نمونه

یک سوال بسیار با اهمیت در تحلیل عاملی تعیین حداقل حجم نمونه است. (کلاین، ۱۹۹۰) تعیین حداقل حجم نمونه لازم برای گردآوری داده‌های مربوط به مدل‌یابی معادلات ساختاری بسیار با اهمیت است. (مک‌کیتی، ۲۰۰۴) با وجود آنکه در مورد حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌های ساختاری توافق کلی وجود ندارد (شریبر، ۲۰۰۶)، اما به زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ نمونه می‌باشد. (هولتر، ۱۹۸۳؛ گارور و منتزر، ۱۹۹۹؛ سیوو و همکاران، ۲۰۰۶؛ هو، ۲۰۰۸).

کلاین نیز معتقد است در تحلیل عاملی اکتشافی برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ قابل دفاع است. اما در تحلیل عاملی تأییدی حداقل حجم نمونه براساس عامل‌ها تعیین می‌شود نه متغیرها. اگر از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شود حدود ۲۰ نمونه برای هر عامل (متغیر پنهان) لازم است. (جکسون، ۲۰۰۳) حجم نمونه توصیه شده برای تحلیل عاملی تأییدی حدود ۲۰۰ نمونه برای ده عامل توصیه شده است. (شه و گلدشتاین، ۲۰۰۶، کلاین، ۲۰۱۰)

نکته) برای اعتبار سنجی پرسشنامه. انجام تحلیل عاملی روی آن حداقل حجم نمونه مورد نیاز ۲۰۰ مورد است (کلانتری ۱۳۹۱، کلاین ۲۰۱۰). تحلیل اکتشافی نیازمند نمونه‌هایی با حجم بسیار زیاد می‌باشد.

البته (Field (2005) بیان میدارد که حجم نمونه ۳۰۰ بخوبی کفایت می نماید (Field, A.P. Discovering statistics using spss).

اگر حجم نمونه کم باشد از PLS و معادلات ساختاری بر مبنای واریانس استفاده کرد.

تحلیل عاملی در spss

روش استخراج عامل ها

علاوه بر انتخاب مدل تحلیل، محقق باید مشخص کند که عامل ها چگونه باید استخراج شوند. دو روش کلی برای این کار وجود دارد، روش عامل های متعامد و روش عامل های متمایل.

انتخاب بین چرخش متعامد یا متمایل به نظر محقق بستگی دارد. اینکه او معتقد است عوامل میبایست مستقل از هم باشند یا خیر. اگر معتقد است که مستقل هستند از چرخشهای متعامد استفاده میکنیم. برای تحلیلهای اکتشافی متعامد را بکار میبریم چون معمولاً محقق فرضیه ای در خصوص همبستگی میان عاملها ندارد.

برای دستیابی به یک ساختار ساده، اگر راه حل متعامد انتخاب شود، روش **Varimax** و در صورت انتخاب راه حل متمایل، چرخش **Direct Oblimin** مناسبتر است.

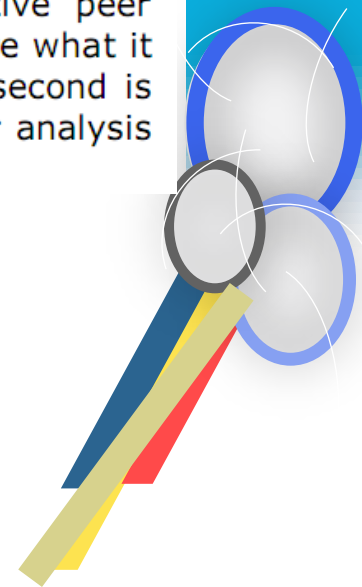

تحليل عاملی در spss

Interpretation

The next step is to look at the content of questions that load onto the same factor to try to identify common themes. If the mathematical factor produced by the analysis represents some real-world construct then common themes among highly loading questions can help us identify what the construct might be. The questions that load highly on factor 1 seem to all relate to using computers or SPSS. Therefore we might label this factor *fear of computers*. The questions that load highly on factor 2 all seem to relate to different aspects of statistics; therefore, we might label this factor *fear of statistics*. The three questions that load highly on factor 3 all seem to relate to mathematics; therefore, we might label this factor *fear of mathematics*. Finally, the questions that load highly on factor 4 all contain some component of social evaluation from friends; therefore, we might label this factor *peer evaluation*. This analysis seems to reveal that the initial questionnaire, in reality, is composed of four sub-scales: fear of computers, fear of statistics, fear of maths, and fear of negative peer evaluation. There are two possibilities here. The first is that the SAQ failed to measure what it set out to (namely SPSS anxiety) but does measure some related constructs. The second is that these four constructs are sub-components of SPSS anxiety; however, the factor analysis does not indicate which of these possibilities is true.

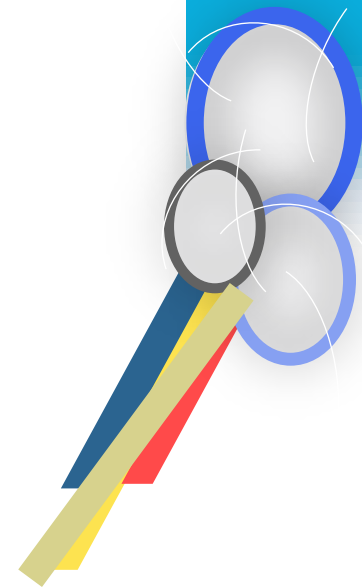
آلتمن بلاند نمودار

سنجش روایی

Tukey Mean-Difference Plot

plot of the average of the two measures (on the x-axis) versus the y-axis). the difference between the two measures (on

پایایی

- ❑ سنجه ای دارای پایایی نباشد نمی تواند مقدار درست و واقعی یک پدیده را نشان دهد. بنابراین در اعتبار سنجی ابزارها، سنجش روایی باید پس از تایید پایایی صورت گیرد.
- ❑ از بعد روش شناختی، روایی با حقیقت در ارتباط است و پایایی با قطعیت مرتبط می باشد.
- ❑ از آنجائیکه راهی برای مشاهده یا محاسبه امتیاز **true** وجود ندارد $(Reliability = \frac{\sigma_T^2}{\sigma_X^2} = 1 - \frac{\sigma_e^2}{\sigma_X^2})$ در نتیجه روشهای متفاوتی برای برآورد پایایی یک آزمون پیشنهاد شده است.
- ❑ ضریب پایایی عددی بین صفر تا یک می باشد که صفر نشان دهنده عدم وجود پایایی است و یک پایایی صد در صد را نشان می دهد.
- ❑ روش مورد استفاده برای سنجش پایایی یک ابزار (آزمون یا پرسشنامه) به دلیل عملکرد و طبیعت ابزار و چگونگی استفاده از آن در زمینه مورد استفاده متفاوت می باشد.

انواع سنجش پایایی

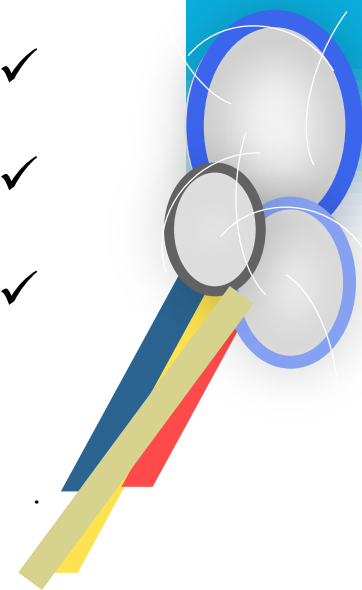

سنجش توافق درونی (Internal Consistency) در پایایی

- ✓ با استفاده از آلفا کرونباخ (رفرنسهای جدید: امگا مک دونالد)
- ✓ پایایی دو نیمه آزمون (Split half): ضریب اسپیرمن - براون
- ✓ پایایی کودر ریچاردسون

سنجش ثبات (Stability) در پایایی

- ✓ با استفاده از آزمون-بازآزمون (Test-Retest): ضریب اسپیرمن - براون
- ✓ فرمهای یکسان (موازی) و فرمهای متعادل (Equivalent Forms)
- ✓ فرمهای دقیقاً یکسان (Parallel & strictly parallel forms)،
- ✓ پایایی بین مشاهده کنندگان، مصاحبه گران یا ارزیابان (پایایی درون رده ای - Intraclass)

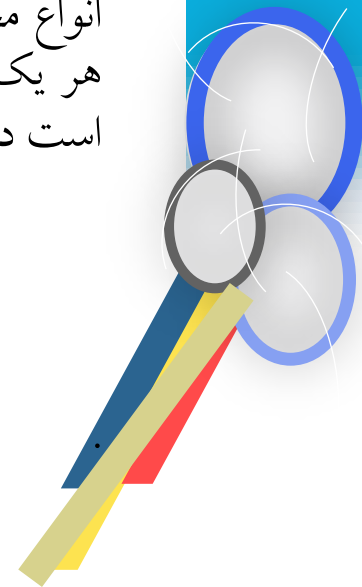
انواع سنجش پایایی

پایایی بین مشاهده کنندگان، مصاحبه گران یا ارزیابان (پایایی درون رده ای - Intraclass)

برآوردی از میزان توافق نمره‌های میان دو یا تعداد بیشتری از داورهایی است که یک مقیاس را ارزیابی نموده‌اند که در مورد داده‌های اسمی، رتبه‌ای و کمی به ترتیب با شاخص‌های کاپای کوهن، کاپای وزنی و همبستگی درون-رده‌ای (ICC)، Intraclass Correlation Coefficient ارزیابی می‌گردد.

انواع مختلف پایایی ارائه شده فوق لزوماً از یکدیگر مجزا نیستند و نتایج یکسانی نیز ارائه نمی‌دهند. هر یک از شاخص‌های بیان شده، مشابه با ضریب همبستگی هستند نکته قابل توجه این که ممکن است در یک مطالعه، بیش از یک نوع از شاخص‌های فوق استفاده گردد.

سنجش توافق درونی (آلفا کرونباخ)

□ کرونباخ در سال ۱۹۵۱ ضریب آلفا را برای حل مشکل تعیین پایایی آزمونه‌های چندسوالی ابداع کرد.

□ مقدار صفر این شاخص نشان دهنده‌ی این است که امتیاز واقعی مقیاس مورد نظر اندازه‌گیری نشده و نتیجه‌ی حاصل از محاسبه ناشی از خطای اندازه‌گیری است و در واقع عدم پایایی مقیاس مورد نظر را نشان می‌دهد. مقدار عددی یک این شاخص (در نقطه مقابل صفر) پایایی کامل مقیاس مورد نظر را نشان می‌دهد به عبارت دیگر، افراد برداشت کاملاً یکسانی از این مقیاس داشته‌اند و در اندازه‌گیری مقیاس خطایی وجود ندارد.

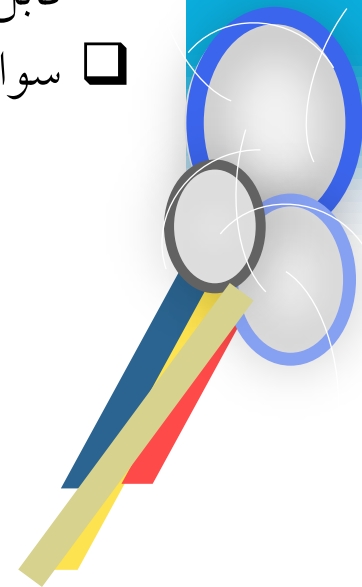
□ این روش معمولترین ضریب پایایی ثبات داخلی است و معرف میزان تناسب گروهی از آیت‌مهایی است که یک سازه را می‌سنجند. آلفا باید حداقل برابر ۰.۷ باشد تا یک سوال در یک ابزار بماند و بسیاری از محققان نقطه ۰.۸ را برای باقی ماندن یک سوال در ابزار ضروری می‌دانند.

سنجش توافق درونی (آلفا کرونباخ)

- ❑ روش آلفای کرونباخ فقط به انجام یکبار آزمون نیاز دارد تا برآوردی از پایایی آزمون را فراهم نماید.
- ❑ در کل این ضریب هنگامی مفید است که سوالات یک ابزار به صورت صحیح-غلط امتیاز بندی نشده باشند و جهت سنجش ثبات درونی سوالات در مقیاس لیکرت بکار میرود.
- ❑ مقدار آلفای بیش از ۰.۹ را عالی، ۰.۸-۰.۹ را خوب، ۰.۷-۰.۸ را قابل قبول، ۰.۶-۰.۷ را قابل بحث، ۰.۵-۰.۶ را ضعیف و کمتر از ۰.۵ را غیرقابل قبول معرفی کردند.
- ❑ سوالات باید همجهت باشند.

سنجش توافق درونی (آلفا کرونباخ)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_T^2} \right)$$
$$\alpha = \frac{N\bar{C}}{\bar{v} + (N-1)\bar{C}}$$

که در آن $\bar{C}$ برابر با میانگین کوواریانس داخلی آیتم‌ها inter-item و $\bar{v}$ برابر با متوسط واریانس است. اگر سوالات به صورت دو حالتی (درست=۱، غلط=۰) در نظر گرفته شوند، ضریب آلفا از رابطه زیر قابل محاسبه است؛ KR20 (Kuder-Richardson)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{s_T^2} \right)$$

که در آن p تعداد پاسخ‌های درست و q تعداد پاسخ‌های غلط است.

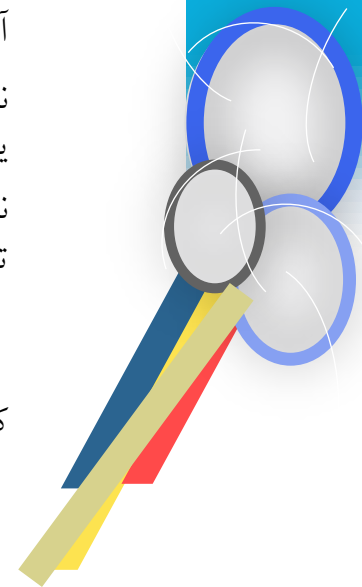
آلفای کرونباخ برای پرسشنامه‌های غیر استاندارد استفاده می‌شود.

نکته مهم این است که سؤالات (۱: کاملاً مخالفم به ۵: کاملاً موافقم) برای تمامی سؤالاتی که آلفا را می‌سنجند یکسان باشد.

نکته مهم: با توجه به کم برآورد پایایی توسط آلفای کرونباخ توصیه می‌شود پایایی سؤالات ترتیبی با استفاده از تتای ترتیبی سنجیده شود. چرا که در آلفای کرونباخ فرض بر این است که پاسخهای هر سوال پیوسته هستند.

$$\theta = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{1}{\lambda_{max}} \right)$$

که در آن λ_{max} برابر با بیشترین مقدار ویژه در تحلیل مولفه‌های اصلی است.

سنجش توافق درونی (آلفا کرونباخ)

نکته) گاهی اوقات پیش می آید که در سنجش پایایی از طریق آلفای کرونباخ، مقدار آلفای کل منفی در می آید. بهتر است قبل از اقدام به تجدید نظر در طراحی مقیاس، این چند مورد را واریسی شود.

- مقادیر پرت و دورافتاده در متغیرها وجود داشته باشد که بعضا بخاطر اشتباه در ورود داده هاست. مثلا به جای کد ۲ ممکن است ۲۲ خورده باشد. لذا ابتدا باید از تمامی متغیرها جدول فراوانی تهیه نمود.
- ممکن است مقادیر اشتباه (Missig value) را تعریف نکرده باشید. مثلا کدهای ۹۹ را در میزینگ و لیو منظور نکرده باشید. بعضا پیش می آید دانشجویان تعریف مقادیر اشتباه در قسمت برچسبها (Value) را حمل بر تعریف Missig value می کنند که اشتباه است.
- ممکن است بعضی آیتها به صورت مثبت و بعضی دیگر به صورت منفی باشد (مخصوصا در مقیاس لیکرت و مقیاس های مشابه). در این حالت حتما ابتدا باید یک دسته از این متغیرها را با سایر متغیرها هم جهت نمود.
- ممکن است متغیرها هیچ تناسبی با یکدیگر نداشته باشند. یعنی عقلا لزومی نداشته باشد که بین متغیرها همبستگی وجود داشته باشد.

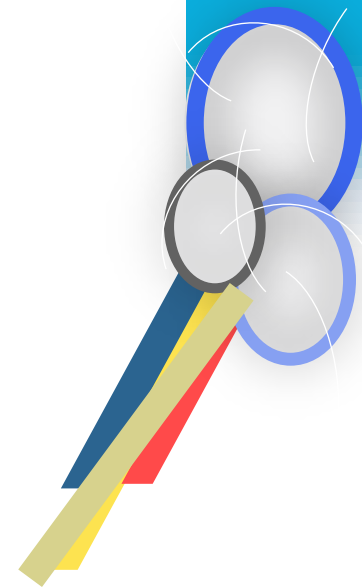

سنجش توافق درونی (ضریب امگا)

Hayes, A. F., & Coutts, J. J. (2020a). Use Omega Rather than Cronbach's Alpha for Estimating Reliability. But.... *Communication Methods and Measures*, 14(1), 1–24. <https://doi.org/10.1080/19312458.2020.1718629>

آموزش نصب و اجرا (Cronbach's alpha جایگزین ضریب آلفا کرونباخ) (McDonald's omega ضریب امگا مک دونالد)
(analysisacademy.com)

سنجش توافق درونی (دو نیمه آزمون)

□ در این روش یک آزمون به دو نیمه تقسیم شده و رابطه همبستگی بین دو نیمه آزمون سنجیده میشود. این آزمون معمولاً برای متغیرهای دو حالتی که کد صفر به پاسخهای غلط و کد یک به پاسخهای صحیح داده میشود به کار می رود.

□ در این روش دو نیمه آزمون باید در محتوی و سختی سوالات با هم مشابه باشند و از آنجا که تعداد سوالات ابزار به دو قسمت تقسیم شده می بایست روش ضریب همبستگی به کار رود که با استفاده از ضریب اسپیرمن-براون یا گاتمن محاسبه میشود.

□ فرمول محاسباتی ضریب اسپیرمن-براون به صورت زیر است:

$$r_{SB} = \frac{k \times r_{ij}}{[1 + (k - 1) \times r_{ij}]}$$

که در آن r_{SB} ، ضریب همبستگی دونیمه‌ای اسپیرمن براون، r_{ij} ضریب همبستگی پیرسون بین فرم‌های i و j و k برابر تعداد کل نمونه تقسیم بر تعداد نمونه در هر فرم است که معمولاً برابر عدد ۲ در نظر گرفته می‌شود.

سنجش توافق درونی (دو نیمه آزمون)

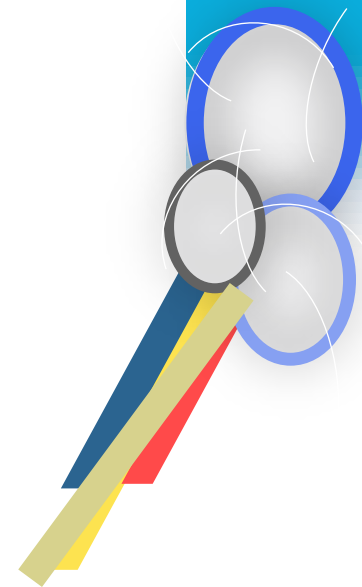

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.586
		N of Items	12 ^a
	Part 2	Value	.598
		N of Items	11 ^b
	Total N of Items		23
Correlation Between Forms		.649	
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length	.787	
	Unequal Length	.787	
Guttman Split-Half Coefficient		.787	

- a. The items are: Statistics makes me cry, My friends will think I'm stupid for not being able to cope with SPSS, Standard deviations excite me, I dream that Pearson is attacking me with correlation coefficients, I don't understand statistics, I have little experience of computers, All computers hate me, I have never been good at mathematics, My friends are better at statistics than me, Computers are useful only for playing games, I did badly at mathematics at school, People try to tell you that SPSS makes statistics easier to understand but it doesn't.
- b. The items are: I worry that I will cause irreparable damage because of my incompetence with computers, Computers have minds of their own and deliberately go wrong whenever I use them, Computers are out to get me, I weep openly at the mention of central tendency, I slip into a coma whenever I see an equation, SPSS always crashes

□ نکته) اگر تمامی ضرایب همبستگی حاصل از دو نیمه های ممکن محاسبه شود میانگین این ضرایب برابر با آلفای کرونباخ خواهد بود.

سنجش توافق درونی (ضریب گاتمن)

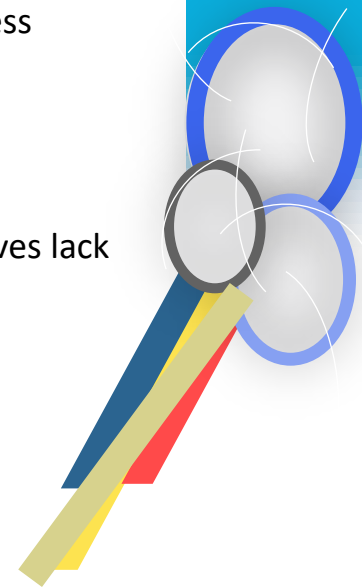

ضریب گاتمن: اصلاح شده‌ای از ضریب اسپیرمن براون است که در شش شکل مختلف L1 تا L6 برای اهداف مختلف ارائه می‌شود. نکته قابل توجه در این ضریب و ضریب گاتمن برای محاسبه پایایی با روش دو نیمه کردن در این است:

(نکته) مقادیر شدت تحت تأثیر نحوه دو نیمه کردن آیتم هاست. یکی از پیشنهادها، اختصاص تصادفی مجموعه‌ی آیتم‌ها به دو گروه است به گونه‌ای که انتظار می‌رود واریانس بین دو مجموعه یکسان باشد.

Guttman's lower bounds (lambda 1-6) are a set of six coefficients, L1 to L6, generated when in SPSS one selects "Guttman" under the Model button.:

1. L1: An intermediate coefficient used in computing the other lambdas.
2. L2: More complex than Cronbach's alpha and preferred by some researchers, though less common.
3. L3: Equivalent to Cronbach's alpha.
4. L4: Guttman split-half reliability.
5. L5: Recommended when a single item highly covaries with other items, which themselves lack high covariances with each other.
6. L6: Recommended when inter-item correlations are low in relation to squared multiple correlations

سنجش توافق درونی (ضریب گاتمن)

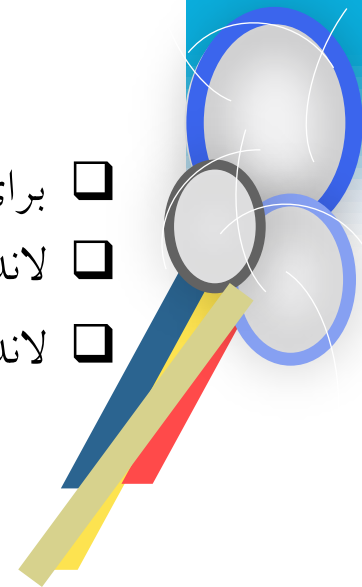
Reliability Statistics

Lambda	1	.721
	2	.801
	3	.754
	4	.787
	5	.766
	6	.819
N of Items		23

□ برای تفسیر پایایی با استفاده از روش گاتمن از حد پایینتر استفاده میکنند.

□ لاندای ۳ برابر آلفای با کرونباخ

□ لاندای ۶ برابر با ضریب پایایی به روش تنصیف

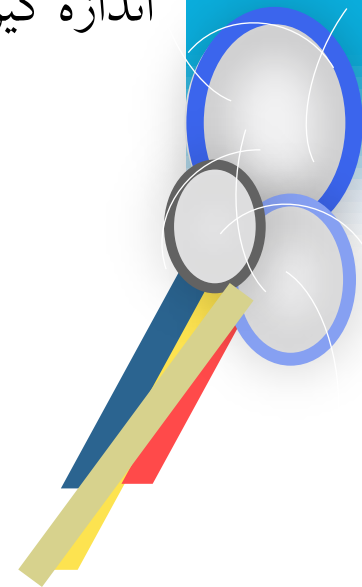

سنجش ثبات (آزمون-باز آزمون/ثبات در طول زمان)

در این روش جهت سنجش پایایی، سوالات آزمون در دو نوبت به یک گروه واحد، تحت شرایط مشابه داده می شود و نمرات حاصل با هم مقایسه می شوند. در نهایت ضریب همبستگی بین نمرات حاصل از اجرای دو بار آزمون برآورد شده تا چگونگی شباهت امتیازات مشخص گردد.

معمولترین روش یافتن همبستگی بین نمرات در این روش محاسبه ضریب همبستگی اسپرمن براون می باشد. روش آزمون-باز آزمون فرض میکند که متغیرها یا مفاهیم مورد اندازه گیری و همچنین خصوصیات آزمون شوندگان در طول دوره تغییر نخواهند کرد.

سنجش ثبات (آزمون-باز آزمون/ثبات در طول زمان)

❑ دلیل برخی معایب آن از قبیل آشنایی آزمون شوندگان با محتوی سوالات، مشکل در تعیین فاصله زمانی مناسب برای اجرای دو نوبت آزمون و عدم علاقه آزمون شوندگان به اجرای نوبت دوم توسط بسیاری از محققان بی ارزش دانسته شده است.

❑ محققین سه نوع اثر مختلف شامل اثر حافظه (memory effect)، اثر خستگی (Fatigue effect) و اثر ناشی از تغییرات واقعی (Genuine change effect) در مقدار پایایی آزمون بازآزمون موثر خواهند بود.

❑ اثر حافظه که به دلیل یادآوری سوالات در آزمون است سبب ایجاد نوعی خطای همبستگی (غیر تصادفی) شده و باعث بالا رفتن همبستگی نمرات آزمون و باز آزمون می گردد که پایایی را بالا می برد.

❑ اثر خستگی نوعی خطای تصادفی در بازآزمون شده و پایایی را کاهش می دهد.

❑ خطای ناشی از تغییرات واقعی نیز معمولاً سبب کاهش پایایی می گردد.

سنجش ثبات (آزمون-باز آزمون/ثبات در طول زمان)

□ فاصله زمانی مناسب برای انجام دو آزمون به ثبات متغیرهایی که عامل تحت بررسی را تحت تاثیر قرار می-دهد بستگی دارد. چنانچه متغیر مورد اندازه گیری فشار خون باشد زمان کوتاه خواهد بود اما جهت سنجش نگرش در مورد یک پدیده روانشناختی به فاصله زمانی طولانی-تری (دو هفته یا یک ماه) نیاز است.

□ این روش برای مقیاس‌هایی قابل استفاده است که در طول زمان پایدار باشند، به عنوان مثال مقیاس‌ها (سازه‌ها) بی نظیر هوش، اضطراب یا افسردگی این ویژگی را دارند ولی سازه‌ای مثل درد از لحظه‌ای به لحظه دیگر تغییر می‌کند و در این مورد نمی‌توان از این روش برای ارزیابی پایایی این مقیاس‌ها استفاده کرد. البته از این روش برای ارزیابی پایایی میانگین شدت درد که میانگین شدت را در ۲۴ ساعت گذشته یا هفته گذشته ارزیابی می‌کند، قابل استفاده است.

□ از لحاظ آماری، پایایی آزمون- بازآزمون، نسخه‌ای از پایایی با روش دو نیمه کردن است و برای ارزیابی آن از ضریب اسپیرمن - براون استفاده می‌شود.

سنجش ثبات (آزمون-باز آزمون/ثبات در طول زمان)

نگارش

❖ یکی دیگر از روشهای بررسی پایایی ابزار، ارزیابی ثبات آن در طول زمان است. آزمون کلاسیک ثبات، روش آزمون باز آزمون و به معنای تکرار اندازه گیری در زمان دیگر توسط همان ابزار و بر روی همان افراد است (Furr and Bacharach 2018).

❖ فاصله زمانی بین دو آزمون است که بهتر است بین دو هفته الی یک ماه باشد (DiIorio 2006).

❖ در مطالعه حاضر از روش آزمون باز آزمون برای تعیین ثبات ابزار استفاده خواهد شد. با در نظر گرفتن حداقل پایایی برابر 0.6، توان برابر 0.95 و خطای نوع اول برابر 0.05 با استفاده از پکیج calculate ICC sample size در نرم افزار R، (Rathbone, Shaw et al. 2015) حداقل حجم نمونه برابر ۳۰ بدست آمد. در این مطالعه جهت ارزیابی دقیقتر از ۵۰ نفر از بیماران (افزایش حجم نمونه برای ارزیابی روایی همگرایی در دو بازه زمانی است) درخواست می شود که پرسشنامه را تکمیل کنند و مجدد دو هفته بعد تکمیل پرسشنامه در شرایط یکسان انجام خواهد شد و میزان همبستگی بین نمرات از طریق ICC (Intraclass Correlation Coefficient) سنجیده خواهد شد.

1. Furr R, Bacharach V. Chapter 9: estimating and evaluating convergent and discriminant validity evidence. Psychometrics: an introduction Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Inc. 2018.
2. DiIorio CK. Measurement in health behavior: methods for research and evaluation: John Wiley & Sons; 2006.
3. Rathbone A, Shaw S, Kumbhare D, Rathbone MA. Package 'ICC. Sample. Size'. CRAN-R Project. 2015.

سنجش ثبات (فرمهای موازی و متعادل)

❖ این روش بر این فرض است که نمرات واقعی گویه ها دارای واریانس یکسان هستند ولی لزوماً میانگین آنها یکسان نیست.

❖ این روش به آزمون برابری میانگین و واریانس گویه های ابزار اندازه گیری میپردازد.

❖ در این روش دو فرم معادل یا موازی (دارای درجه دشواری یکسان) طراحی و به طور همزمان بر روی یک نمونه واحد از آزمودنیها اجرا می گردد و سپس به محاسبه همبستگی بین نتایج دو آزمون پرداخته میشود. چنانچه مقدار معنی دار آزمون کای اسکوئر کوچکتر از ۰.۰۵ و مقدار پایایی بیشتر از ۰.۷ باشد میتوان گفت ابزار پایاست.

سنجش ثبات (فرمهای موازی و متعادل)

Test for Model Goodness of Fit

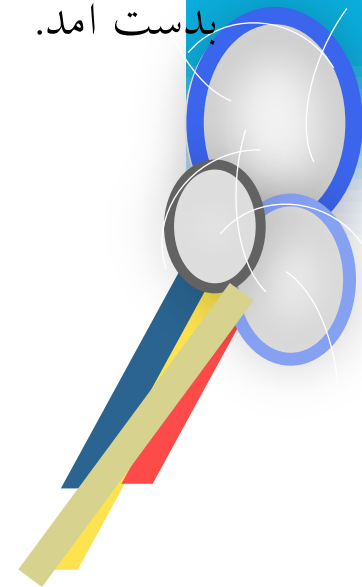
Chi-Square	Value	16835.814
	df	274
	Sig	.000
Log of Determinant of	Unconstrained Matrix	-8.363
	Constrained Matrix	-1.792

Under the parallel model assumption

این میزان پایایی دقیقاً برابر با میزانی است که در دو روش الفای کرونباخ و لانداى سوم گاتمن بدست آمد.

Reliability Statistics

Common Variance	.986
True Variance	.116
Error Variance	.870
Common Inter-Item Correlation	.118
Reliability of Scale	.754
Reliability of Scale (Unbiased)	.754

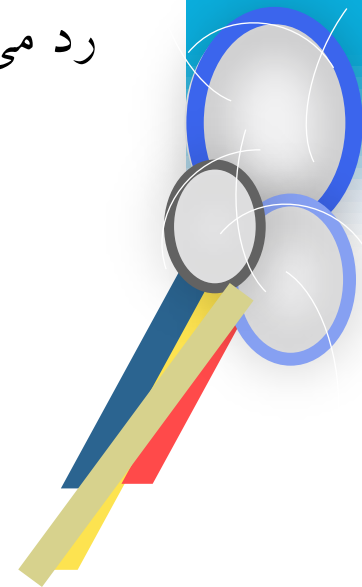

سنجش ثبات (فرمهای دقیقاً موازی)

❖ این روش نیز همانند روش فرمهای موازی است، منتهی با این تفاوت که در این روش فرض بر این است که نمرات واقعی گویه ها میانگین و واریانس یکسان دارند.

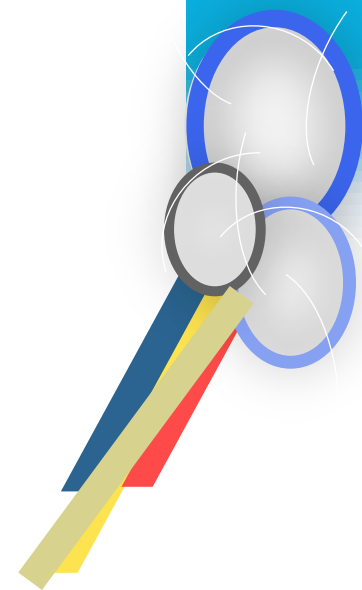
❖ در این روش نیز همانند روش فرمهای موازی چنانچه معنی داری نتیجه آزمون از ۰.۰۵ کوچکتر باشد در آن صورت فرض صفر مبنی بر موازی بودن مدل را رد می کنیم.

سنجش ثبات (فرمها)

❖ به دلیلی مشکل در طراحی و ساخت دو فرم یا نمونه سوال همسان و مساوی در مورد یک مفهوم، عدم علاقه آزمون شوندگان برای پر کردن فرم دوم و یادگیری ناشی از فرم اول و تاثیر آن در تکمیل فرم دوم چندان کاربردی ندارد.

سنجش ثبات (فرمها)

❖ در این روش دو مقیاس الف و ب برای ارزیابی هدف واحدی وجود دارد و هر دو فرم برای مجموعه واحدی از آزمونی‌ها اجرا می‌شود و میزان همبستگی (اسپیرمن - براون) بین این دو فرم میزانی از پایایی مقیاس هدف را نشان می‌دهد. ضریب حاصل، میزانی از ثبات موقت و همسانی مقیاس مورد نظر را نشان می‌دهد و برای اجرای فرم‌های الف و ب نیز باید یک فاصله زمانی رعایت شود. بنابراین این روش ارزیابی پایایی، ترکیبی از دو روش دو نیمه کردن و آزمون - بازآزمون را شامل می‌شود. اگر دو فرم بلافاصله پس از یکدیگر و بدون فاصله زمانی اجرا شود، میزانی از همسانی دو فرم را نشان می‌دهد و ثبات زمانی مقیاس را ارزیابی نمی‌کند.

سنجش ثبات (توافق میان ارزیابان)

در این روش همگنی اندازه‌گیری‌ها که توسط یک ابزار روی مجموعه واحدی از آزمودنی‌ها و توسط دو یا چند ارزیاب بررسی می‌شود، آزمون می‌گردد، تا میزان توافق ارزیاب‌ها روی ابزار مورد نظر بررسی گردد.

برای ارزیابی پایایی با این روش برای

- داده‌های اسمی از ضریب کاپای کوهن
- داده‌های ترتیبی از ضریب کاپای وزنی
- داده‌های کمی همبستگی درون رده‌ای (ICC) استفاده می‌شود.

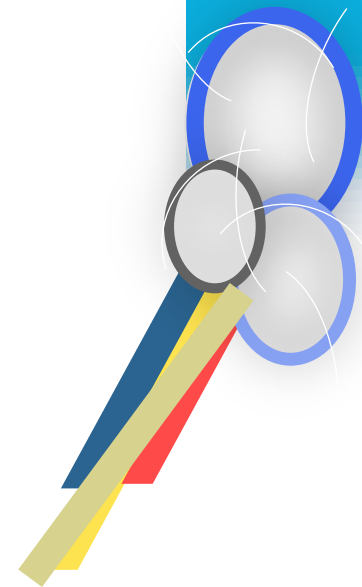
سنجش ثبات (توافق میان ارزیابان (inter rater reliability)

کاپای کوهن

این شاخص میزان توافق دو ارزیاب را روی یک صفت کیفی نشان می دهد. بر این اساس حداقل مقدار قابل قبول ضریب کاپا بیش از ۰.۶ می باشد و مقادیر بالاتر از ۰.۸ در توافق دو داور یا ارزیاب ایده آل می باشد.

جدول ۱- قدرت مقادیر مختلف ضریب کاپا در تعیین میزان توافق
بین مشاهده کنندگان یا داوران

مقدار آماره کاپا	قدرت توافق
کمتر از صفر	ضعیف
۰-۰/۲	کم
۰/۲۱-۰/۴	پایین تر از متوسط
۰/۴۱-۰/۶۰	متوسط
۰/۶۱-۰/۸۰	خوب
۰/۸۱-۱	عالی

سنجش ثبات (توافق میان ارزیابان)

در بررسی توافق بین دو ارزیاب شاخص کاپای کوهن معرفی شد. در برخی از موقعیت‌های عملی هدف بررسی توافق میان بیش از دو ارزیاب است. در این مورد نیاز است شاخصی میزان توافق بین ارزیاب‌ها را بررسی نماید. برای این منظور ارزیاب‌ها توافق خود را در مورد هدف‌های مورد نظر به صورت کیفی اعلام می‌نمایند و برای بررسی آن می‌توان از ضریب W کندال یا فلایز کاپا استفاده کرد (از آزمونهای ناپارامتری related samples).

ضریب کندال بین ۱- و ۱ قرار می‌گیرد؛ عدد ۱ توافق کامل در جهت مثبت و عدد ۱- توافق کامل در جهت منفی را نشان می‌دهد و عدد صفر، بین این دو عدد، عدم توافق رتبه‌ها (تصادفی بودن آنها) را نشان می‌دهد.

- Fleiss JL, Levin B, Paik MC (2003) Statistical methods for rates and proportions, 3rd ed.

Value of K	Strength of agreement
< 0.20	Poor
0.21 - 0.40	Fair
0.41 - 0.60	Moderate
0.61 - 0.80	Good
0.81 - 1.00	Very good

McBride (2005) suggests the following descriptive scale for values of the concordance correlation coefficient (for continuous variables):

Value of ρ_c	Strength of agreement
< 0.90	Poor
0.90 - 0.95	Moderate
0.95 - 0.99	Substantial
>0.99	Almost perfect

سنجش ثبات (توافق میان ارزیابان)

همبستگی درون رده ای (ICC)

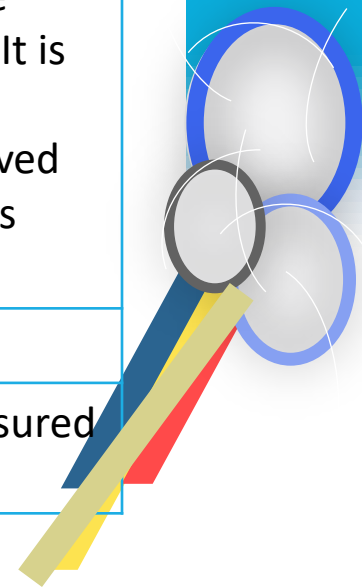
- ❑ از این شاخص برای ارزیابی میزان توافق دو یا تعداد بیشتری از ارزیاب‌ها در اندازه‌گیری یک متغیر کمی استفاده می‌شود.
- ❑ برای ارزیابی پایایی اندازه‌گیری‌های تکراری روی یک هدف واحد نیز می‌توان از این شاخص استفاده کرد.
- ❑ این شاخص به عنوان نسبتی از واریانس‌های درون ارزیاب‌ها یا تکرار اندازه‌گیری‌ها به واریانس کل تعبیر می‌شود.
- ❑ (۱) برای ارزیابی توافق، این شاخص به کار می‌رود و نمی‌توان از ضریب همبستگی پیرسون که به نوعی روند تغییرات دو متغیر را نسبت به هم می‌سنجد، برای این منظور استفاده کرد.
- ❑ در برخی از منابع، از این شاخص برای ارزیابی توافق چند ارزیاب یا اندازه‌گیری‌های تکراری یک صفت رتبه‌ای (طیف‌های لیکرت) نیز استفاده می‌شود که در یک حالت خاص مقدار آن با مقدار آلفای کرونباخ برابر است.

- There are 10 forms of ICCs.
- The best practice of reporting ICC should include software information, “model,” “type,” and “definition” selections.

Types	Definitions
Interrater reliability	It reflects the variation between 2 or more raters who measure the same group of subjects.
Test-retest reliability	It reflects the variation in measurements taken by an instrument on the same subject under the same conditions. It is generally indicative of reliability in situations when raters are not involved or rater effect is neglectable, such as self-report survey instrument.
Intrarater reliability	It reflects the variation of data measured by 1 rater across 2 or more trials.

McGraw and Wong (1996) defined 10 forms of ICC based on the “Model” (1-way random effects, 2-way random effects, or 2-way fixed effects), the “Type” (single rater/measurement or the mean of k raters/measurements), and the “Definition” of relationship considered to be important (consistency or absolute agreement).

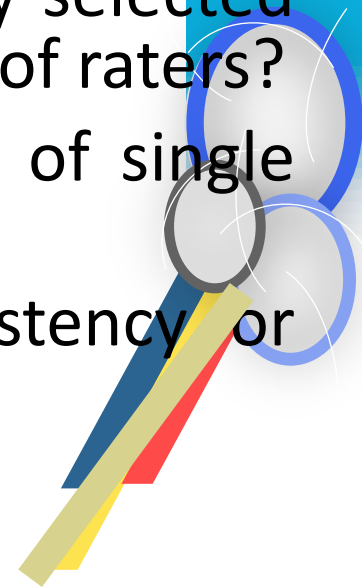
McGraw and Wong (1996) Convention ^a	Shrout and Fleiss (1979) Convention ^b	Formulas for Calculating ICC ^c
One-way random effects, absolute agreement, single rater/measurement	ICC (1,1)	$\frac{MS_R - MS_W}{MS_R + (k+1)MS_W}$
Two-way random effects, consistency, single rater/measurement	–	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R + (k-1)MS_E}$
Two-way random effects, absolute agreement, single rater/measurement	ICC (2,1)	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R + (k-1)MS_E + \frac{k}{n}(MS_C - MS_E)}$
Two-way mixed effects, consistency, single rater/measurement	ICC (3,1)	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R + (k-1)MS_E}$
Two-way mixed effects, absolute agreement, single rater/measurement	–	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R + (k-1)MS_E + \frac{k}{n}(MS_C - MS_E)}$
One-way random effects, absolute agreement, multiple raters/measurements	ICC (1,k)	$\frac{MS_R - MS_W}{MS_R}$
Two-way random effects, consistency, multiple raters/measurements	–	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R}$
Two-way random effects, absolute agreement, multiple raters/measurements	ICC (2,k)	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R + \frac{MS_C - MS_E}{n}}$
Two-way mixed effects, consistency, multiple raters/measurements	ICC (3,k)	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R}$
Two-way mixed effects, absolute agreement, multiple raters/measurements	–	$\frac{MS_R - MS_E}{MS_R + \frac{MS_C - MS_E}{n}}$

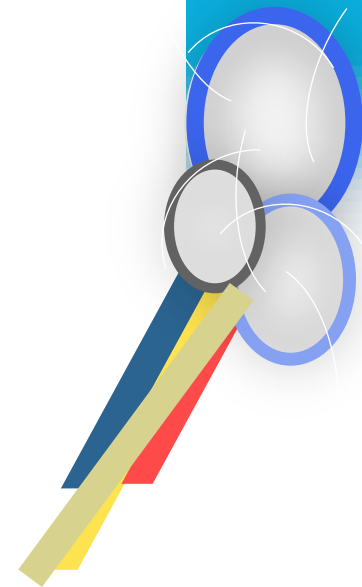
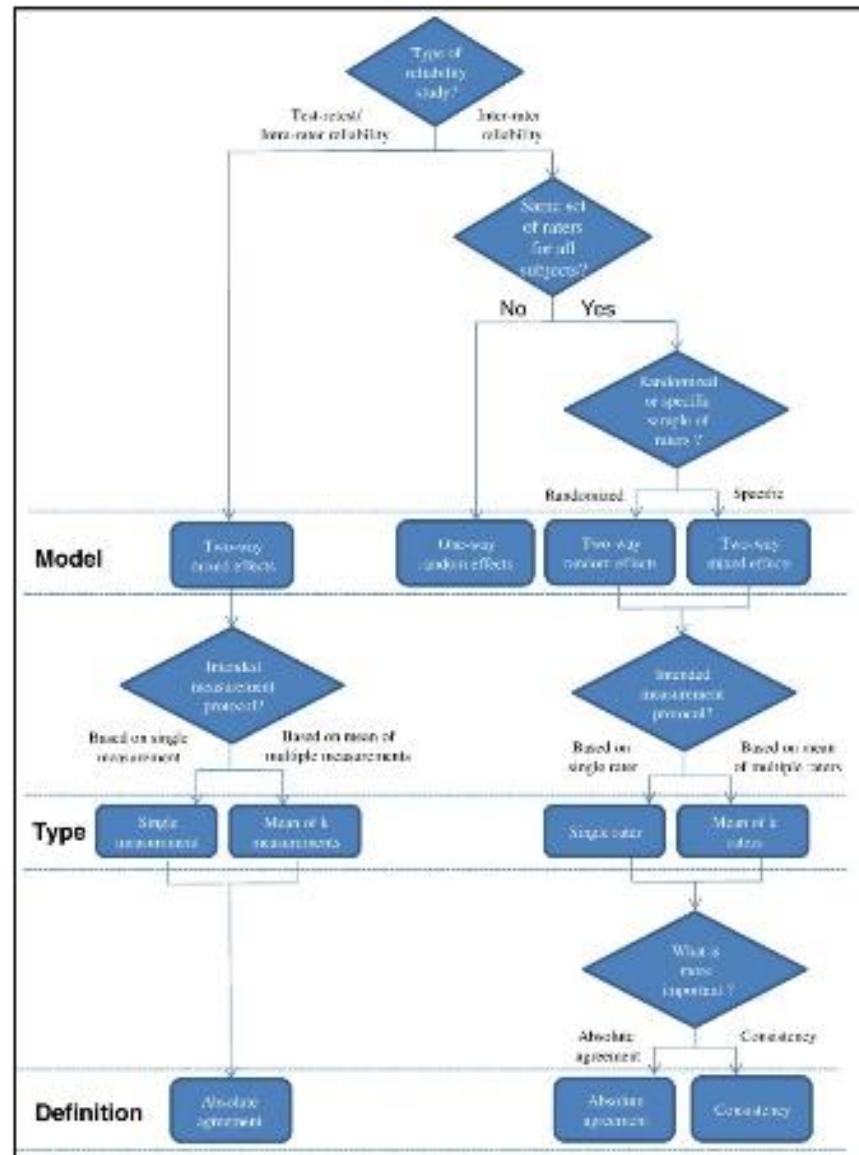

Selection of the correct ICC

Selection of the correct ICC form for interrater reliability study can be guided by 4 questions:

- Model:
 - (1) Do we have the same set of raters for all subjects?
 - (2) Do we have a sample of raters randomly selected from a larger population or a specific sample of raters?
- Type:(3) Are we interested in the reliability of single rater or the mean value of multiple raters?
- Definition:(4) Do we concern about consistency or agreement?

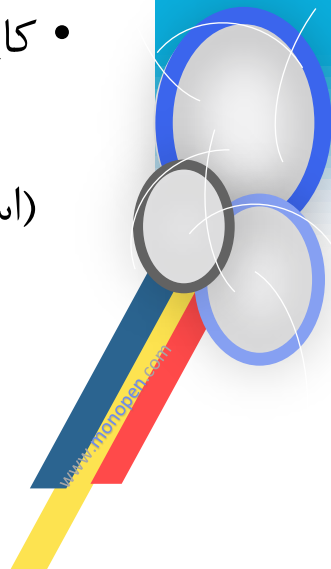
ضریب کاپا

- کاپای کوهن: بررسی توافق بین دو ارزیاب و ارزیابی دو حالتی و همه آزمودنی ها توسط

دو ارزیاب بررسی شوند

- کاپای فلایز (Fleiss' Kappa): توافق بیش از دو ارزیاب برای متغیرهای کیفی

(اسمی/ترتیبی) شرط همه آزمودنی ها توسط ارزیابها بررسی شود وجود ندارد.

42

<https://survey.porsline.ir/s/vHpGqivA>

